

Rom for refleksjon

Kirkens Bymisjon og oppfølging av bostedsløse

Jan-Kåre Breivik · Bodil Ravneberg



Stein Rokkan senter for flerfaglige samfunnsstudier (Rokkansenteret) har en tredelt publikasjonsserie.

Publikasjonsserien redigeres av et redaksjonsutvalg oppnevnt av avdelingsstyret for Rokkansenteret.

Redaksjonsutvalget har ansvar for å vurdere og plassere publikasjonene som henholdsvis rapporter, notater og særtrykk.

I rapportserien trykkes avhandlinger og ferdige vitenskapelige arbeider, for eksempel sluttrapporter fra forskningsprosjekter. Manuskriptene er vurdert av minst en fagfelle i tillegg til redaksjonsutvalget.

Som notater trykkes arbeidsnotater, foredrag og seminarinnlegg. Manuskripter som trykkes som notater godkjennes av prosjektleder.

Som særtrykk utgis arbeider som allerede er publisert i vitenskapelige tidsskrift eller i bøker.

ISSN 1503-0946

ROKKANSENTERET
NYGÅRDGATEN 5
5015 BERGEN
TLF. 55 58 97 10
FAX 55 58 97 11
E-MAIL: POST@ROKKAN.UIB.NO
WWW.ROKKANSENTERET.UIB.NO

Rom for refleksjon

Kirkens Bymisjon og oppfølging av bostedsløse

JAN-KÅRE BREIVIK OG BODIL RAVNEBERG

STEIN ROKKAN SENTER FOR FLERFAGLIGE SAMFUNNSSTUDIER

UNIVERSITETSFORSKNING BERGEN

APRIL 2008

Notat nr. 2 – 2008

Innhold

FORORD.....	3
SAMMENDRAG.....	4
SUMMARY.....	5
INNLEDNING.....	7
DATAMATERIALE OG FRAMGANGSMÅTE.....	11
Fokusgruppeseminar – Hausmania.....	11
ORGANISERING AV OPPFØLGINGSARBEIDET I STIFTELSEN KIRKENS BYMISJON I OSLO.....	13
En desentralisert tjeneste på bestilling fra kommunen.....	13
Fra idé til virkelighet – rekruttering av oppfølgere.....	14
Steenstrupsgate 11.....	15
Nåløyet/Natthjemmets bo/oppfølging.....	17
Thaulows vei 4.....	20
Schandorffsgate.....	23
BOOPPFØLGERROLLEN OG FORTELLINGER FRA DET INDRE LIVET.....	27
Relasjonsarbeid og forventninger fra sosialtjenesten.....	27
Beboerne om huset og den hjelpen de får av booppfølgerne.....	30
Ulike roller i oppfølgingsarbeidet.....	32
Mellom hospits, institusjon og bolig.....	33
Raushet, urolige hus og grensesetting.....	34
VEIEN VIDERE I BOOPPFØLGINGSARBEIDET.....	36
Balansering av ulike roller.....	36
Ambulerende og stedfast.....	37
På akkord med egne verdier.....	37
En vid tjeneste i krysspress.....	37
Konsolidering av tilbudet.....	38
Fleksibilitet og tilgjengelighet.....	38
Vilkår for godt boligsosialt arbeid.....	40
Forskningens rolle.....	40
Kunnskap og kompetanse.....	40
Intern organisering.....	40
Godt boligsosialt arbeid – en oppfølging av kjerneinnsikter.....	40
Den politiske konteksten.....	41
Ti bud for en bedre by.....	42
Litteraturliste.....	43

Forord

Prosjektet Rom for refleksjon er finansiert av Stiftelsen Kirkens Bymisjon i Oslo med midler fra Sosial- og Helsedirektoratet. Bakgrunnen for prosjektet var et ønske om å oppsummere og videreutvikle Kirkens Bymisjons innsatser på boligfeltet. Kirkens Bymisjon ønsket å hente fram, systematisere, drøfte og videreutvikle erfaringsbasert kunnskap om eget boligarbeid for de mest sårbare. Målsettingen var også å gi økt kompetanse og refleksjonsnivå hos ansatte. Rapporten er basert på personlige intervjuer med beboere og gruppeintervjuer med ansatte og handler om ulike sider ved botilbudenes organisering, om booppfølgertjenesten og ulike roller denne inngår i og om samarbeidet med bydel. Til slutt drøftes veien videre i det boligsosiale arbeidet.

Prosjektet er gjennomført ved Rokkansenteret i tidsperioden oktober 2007 til januar 2008. Det inngår i Rokkansenterets studier av sosialpolitikk og marginaliserte grupper. Vi takker oppdragsgiver og informanter for et svært positivt og inspirerende samarbeid. Forsker Jan-Kåre Breivik og forsker Bodil Ravneberg har arbeidet parallelt med prosjektet. Det har blitt ledet av forsker Bodil Ravneberg. Illustrasjoner og fotos som brukes i rapporten er ved Jan-Kåre Breivik.

Bergen 03.03.2008

Jan-Kåre Breivik og Bodil Ravneberg



Sammendrag

I løpet av de siste åtte årene har Kirkens Bymisjon i Oslo etablert flere bo- og oppfølgingstilbud som permanente boligtilbud til kvinner, kortidstilbud for rusavhengige, pedagogisk boligskoletilbud, aktivitetshus med boliger, oppfølgingstjenester samt ambulerende tjenester. Kirkens Bymisjon sitt overordnede mål med det boligsosiale arbeidet er å utvikle boliger med tilbud om oppfølging der dette kan bidra til å bedre bo- og livssituasjonen til den enkelte.

Denne undersøkelsen dreier seg om fire slike bo- og oppfølgingstilbud i regi av Kirkens Bymisjon i Oslo. Dette er tiltak som ble igangsatt i kjølvannet av det nasjonale «Prosjekt Bostedsløse» som startet i 2001 og som ble videreført gjennom den nasjonale strategien «På vei til egen bolig» fra 2005 til 2007. De fire tilbudene som er nærmere omtalt i undersøkelsen er Nåløyet/Natthjemmet, Steenstrupsgate 11, Thaulows vei og Schandorffsgate.

Disse bo- og oppfølgingstilbudene fyller et oppdemmet behov for bo-oppfølgingstjenester i Oslo kommune og representerer et viktig mangfold på tilbudssiden. Et gjennomgående tema i undersøkelsen er hvordan Bymisjonen sin vektlegging av booppfølgertjenesten som tidkrevende relasjonsarbeid støter på utfordringer, særlig i forhold til det offentlige forventninger om raske resultater.

Den første delen av undersøkelsen omhandler trekk ved utviklingen av oppfølgingstjenesten siden tilbudet startet opp. Undersøkelsen viser at det ikke har vært lett å organisere og koordinere oppfølgingstjenesten og at det arbeides med å forankre tjenesten bedre i organisasjonen. Undersøkelsen viser også at tilbudene inngår i ulike samarbeidskonstellasjoner med sosialtjenester i ulike bydeler, noe som legger ulike premisser for arbeidet. Den andre delen av undersøkelsen tar for seg ulike sider ved selve booppfølgerrollen og brukernes egne synspunkter og opplevelser av botilbudet. Her drøftes ulike utfordringer i forhold til både den tette «coach-rollen» og den mer utadrettede «advokat-rollen», spennvidden mellom disse rollene og de metodikker som knytter seg til dem. Til slutt drøftes hvordan tjenesten kan utvikles videre faglig og metodisk.

Summary

During the last eight years the voluntary organisation Church City Mission in Oslo has established several housing facilities and housing arrangements in combination with follow-up services for homeless people in Oslo city. The Church City Mission offers today permanent housing facilities and dwellings for women, temporary dwellings for drug addicts, educational courses, activity centres and follow-up services as well as ambulant services to homeless people. The overall aim for the organisation is to develop houses and dwellings in combination with follow-up services in order to improve people's standards of living and their life situation.

This is a study of four specific houses and the organisation's follow-up services to homeless women and men in Oslo on behalf of public services. This work started in 2001 as a result from the national project to combat homelessness, «Project Homelessness». This project was continued as a national strategy called «The pathway to a permanent house» in the period between 2005 and 2007.

The four houses that have been studied are Nåløyet/Natthjemmet, Steenstrupsgate 11, Thaulows vei and Schandorffsgate. These houses and follow-up services meet an accumulated need in the municipality of Oslo and represent an important variety when it comes to housing and dwellings for homeless people in the city. An important topic in this study is how the organisation's emphasis on follow-up services as being time consuming and relational work is challenged by public services that expect results quickly.

The first part of the study focuses on the development of the organisation of the follow up services. The study shows that it has not been an easy task to organise and coordinate the services and that the organisation is working on how to anchor the services better within the organisation. The study also shows that the four services cooperate differently with social services in the municipality, something that add to the complexity and conditions the work differently. The other part of the study focuses on different aspects of the follow-up position and the user's meanings about, and experiences with how it is to live in the houses. We discuss the different challenges and methodologically implications for the positions such as being a «coach» or an «advocate». The last chapter discusses different issues regarding how the services both professionally and methodologically can be developed further in the future.

Innledning

..størstedelen av det kommunale og det statlige tiltaksapparatet er et fryktelig resultatorientert system... Resultatet fra oss, hvis vi overhodet skal ha et mål, så er det å gjennomføre en relasjon (medarbeider ved SKBO).

Sitatet, satt noe på spissen, beskriver noen av de utfordringene Stiftelsen Kirkens Bymisjon (heretter kalt SKBO) står overfor når de skal hjelpe personer som har vært bostedsløse til å bo i egen bolig. Opparbeiding av stabilitet i bosituasjonen er en viktig verdi og forutsetning. Det samme er tillitt og trygghet i relasjonen mellom oppfølger og den hjelpetrequende. Målet er at den hjelpetrequende selv skal ta initiativ til å skape forandring i livet sitt, et initiativ som innebærer bevegelse mot et ukjent og vanskelig terreng hvor en noen steder og i noen situasjoner er svært sårbar. Det kan være slik at selv denne «enkle» endringsforventningen kan bli for mye, og det kan oppfattes som en form for press. Samtidig kan fravær av forventning også oppleves negativt ved at det kan indikere manglende tro på beboerens evner og muligheter. Dette fordrer en balansekunst og er et av kjernedilemmaene i det sosiale arbeidet som vi fokuserer på her.

I møte med SKBOs booppfølgere har vi fått forståelse for at det jobbes etter retningslinjer og med en filosofi som skal minimalisere slikt press – og at hjelpen som gis skal være preget av en ganske så «uforbeholden støtte». Samtidig påpekes det av booppfølgere at denne støtten også inneholder et element av forventninger i forhold til den enkeltes forutsetninger. Booppfølgerne i SKBO ønsker å myndiggjøre den enkelte og gi støtte slik at han eller hun kan få makt over eget liv og egen livssituasjon på et nivå som mestres i en myndiggjøringsprosess. Rollen til booppfølgerne er slik de selv beskriver det: «å stå hos» eller «gå ved siden av» brukeren i denne prosessen.

Tiltak av den typen som SKBO driver, har tatt opp i seg deler av lavterskelmetodikken og bygger ikke på krav om rutiner og presisjon slik som byråkratiet (representert ved for eksempel sosialtjenesten) tradisjonelt har gjort, men søker å bygge opp trygghet, tillitsforhold, forutsigbarhet og kontakt på den enkelte brukers eller beboers premisser. Brukerne betegnes mer som besøkende, kvinner, menn, beboere eller gjester og mindre som pasienter, klienter eller brukere slik som i sosial- og hjelpeapparatet. I denne rapporten veksler vi litt mellom begrepene, men bruker i liten grad klient- eller pasientbegrepet.

Kjennetegnet ved tilbud i regi av Kirkens Bymisjon og andre frivillige organisasjoner er at lederne eller de frivillige som arbeider der, ikke skal ha klare oppfatninger om hva som er best for brukeren. I stedet skal de lytte, støtte og hjelpe. De skal først og fremst framelske brukerens egen kraft. Positiv endring hilses velkommen, men et slikt endringsarbeid skal ikke forseres men heller ses på som et langsiktig og frivillig resultat av SKBOs relasjonsarbeid. Relasjonsarbeidet settes med andre ord i hovedfokus. Den det gjelder skal få erfaringer med at hjelperen/booppfølgeren «står løpet ut», «er med i tykt og tynt» og ikke stikker av når det blir for tøft. For mange er denne uforbeholdne langsiktigheten noe de aldri før har erfart, og særlig ikke i møte med det offentlige helse- og sosialsystemet.

Empowerment-begrepet er sterkt inne i denne typen tilbud og oppfølgingsarbeid. De ansatte i organisasjonen inngår i allianse med brukerne på brukerens egne premisser. På individuelt nivå handler denne formen for empowerment om å øke den enkeltes selvtillit, kunnskaper og ferdigheter. SKBO sitt endringsarbeid er først og fremst konsentrert på individnivå. Men på samfunnsmessig nivå dreier det seg også om å fremme en mer tolerant og mangfoldig kultur som utfordrer fordommer og diskriminering (Askheim 2003). Dette er en form for empowerment som SKBO også driver, men som i stor grad faller utenfor denne undersøkelsen. Vi vil allikevel poengtere at dette arbeidet er særdeles viktig og interessant.

Frivillige organisasjoner er preget av mangfoldighet og med bestemte måter å betrakte forholdet mellom individ, stat og samfunn på (Villadsen 2004). Dette gjelder også SKBO. Et viktig og langsiktig mål for arbeidet er at den kunnskapen organisasjonen opparbeider i lys av sine erfaringer i arbeidet med samfunnets «utstøtte», kan bidra til endringer på politisk nivå. Selv om det politiske arbeidet faller utenfor denne undersøkelsen har vi valgt å ta med Kirkens Bymisjon sine «Ti bud for en bedre by» avslutningsvis i denne rapporten nettopp for å illustrere dette. I likhet med andre frivillige organisasjoner, fremstår derfor som SKBO som et supplement og en utfordring til offentlig virksomhet.

Frivillig organisering har lenge vært et symbol på lokale fellesskap og det problemløsende potensialet som ligger i dette (NOU 2003:19). Bymisjonen er et godt eksempel på frivillig arbeidskraft som fremstår som meningsdanner, som inspirasjonskilde og som frittstående kritiker av offentlige tiltak, tilbud og ordninger. En særlig fordel som fremheves når det gjelder frivillige organisasjoner er at de er spontane, ubyråkratiske og gir utstøtte i samfunnet nærmest uforbeholden tillit og støtte. I dag er det få røster som sier at frivillige organisasjoner bidrar til at offentlig ansvar ikke problematiseres eller at organisasjonene fungerer som en sovepute for stat og kommune. Snarere heller advares det mot at stat og kommune ikke må kvele de frivillige organisasjonene sine særlige kvaliteter. Man har videre erkjent at det kan være trekk ved statlig og kommunal politikk som har medført behov for andre tilnærminger, behovsfortolkninger og løsninger.

Undersøkelsen dreier seg om SKBO sitt oppfølgingsarbeid i det boligsosiale feltet i Oslo kommune. Booppfølging ble for SKBO et viktig satsingsområde i forbindelse med det statlige «Prosjekt bostedsløse» som varte fra 2001 til 2004. Prosjekt Bostedsløse var et samarbeid mellom staten, syv større byer og tre frivillige organisasjoner, deriblant Kirkens Bymisjon. Formålet var å utvikle metoder og helhetlige modeller for å motvirke og forebygge bostedsløshet, formidle erfaringer og kunnskap og skape grunnlag for, og skape erfaringer for en nasjonal innsats eller strategi. Prosjektet la også grunnen for den nasjonale strategien «På vei til egen bolig» som varte i perioden 2005 til 2007, og som favnet bredere enn «Prosjekt Bostedsløse» (På vei til egen bolig, 2006).

Fokuset i denne undersøkelsen er på en «ung» tjeneste i velferdsstaten. Det er en tjeneste som må karakteriseres som å være i støpeskjeen, både i forhold til det frivillige og i forhold til det offentlige sosiale boligarbeidet. Tjenesten har, slik vi ser det først og fremst vokst fram nedenifra og som et resultat av «Prosjekt bostedsløse» og den nasjonale strategien «På vei til egen bolig» etter tusenårsskiftet. Den nasjonale satsingen

har hatt et preg av midlertidighet og usikkerhet for både brukere og offentlige og private/frivillige tjenesteytere ute i kommunene.

Den nasjonale strategien som løp fra 2005 til 2007 uttrykte klart «Bolig først»-prinsippet til forskjell fra tidligere hvor boligen var en slags belønning for å ha mestret noen av samfunnets andre krav (for eksempel avrusing eller annen behandling/rehabilitering). «Bolig først» anses i dag som en sentral forutsetning for at folk kan kunne nyttiggjøre seg andre offentlige helse-, sosial-, og omsorgstjenester. Dette er altså forskjellig fra «trappetrinnsmodellen» som forutsatte at bostedsløse skulle bevege seg oppover i en slags boligtrapp bestående av flere trinn med dertilhørende hjelp som ledd i en progresjon mot egen bolig (St. meld. nr. 50, 1998–99).

SKBO ønsket i forbindelse med «Prosjekt bostedsløse» å etablere flere varige boliger for mennesker som slet med rusavhengighet, psykiske problemer eller som nettopp var blitt løslatt fra fengsel. Organisasjonen ønsket å utvikle ulike tiltak som skulle til for at boligen skulle bli permanent. Siden 2003 har SKBO etablert og videreutviklet flere bo- og oppfølgingstilbud. Dette er permanente boligtilbud til kvinner, kortidstilbud for rusavhengige, pedagogisk boligskoletilbud, aktivitetshus med boliger, oppfølgingstjenester samt ambuleringstjenester, formidling og bosetting. SKBO har også åpnet flere ulike boligtiltak med oppfølging og fått tilskudd fra Husbanken til dette.

Det er disse boligtiltakene med oppfølging som er gjenstand for diskusjon i denne rapporten. Rapporten omhandler fire av disse tilbudene som vil bli grundig beskrevet i de neste kapitlene. Dette er: *Thaulovs vei*, *Stenstrupsgate 11*, *Schandorffsgate* og *Nåløyet/Natthjemmet*¹. Alle har til felles at de direkte eller gjennom særskilte booppfølgere tilbyr varig bolig med oppfølging. Noen bistår også i prosessen forut for boligetablering. Utover dette varierer tilbudene, blant annet fordi de har blitt etablert på ulike tidspunkt, har valgt ulike organisatoriske løsninger for oppfølgingen og fordi de retter seg mot ulike målgrupper. De samarbeider også med ulike bydeler i Oslo kommune, noe som også kan legge ulike premisser for arbeidet. I tillegg inngår tilbudene i forskjellige samarbeidskonstellasjoner med sosialtjenester i ulike bydeler.

Undersøkelsen sammenligner disse fire bo- og oppfølgingstilbudene i regi av SKBO². Hensikten er å drøfte ulike sider ved booppfølgingsarbeidet og hvordan det kan utvikles videre. Problemstillingen er todelt 1) *hva er felles og hva særpreger tilbudene når det gjelder organisasjonsmodell, kunnskapsformer, ideologier og samarbeidsrelasjoner med det offentlige* og 2) *hvordan legger dette premisser for det videre arbeidet*. Det fokuseres på botilbudenes organisering, karakter, på ulike sider ved oppfølgerrollen og ulike metoder, på beboernes synspunkter og på trekk ved forholdet til det offentlige tjenesteapparatet. Undersøkelsen trekker i noen grad tråden tilbake til 2003 da arbeidet med bolig kom i gang for alvor. I hvilken retning har de ulike tilbudene utviklet seg siden da, hva har endret seg mest og hva er helheten i arbeidet?

Bo-oppfølging er et eksempel på en tjeneste som både er forebyggende og bekjempende i sin karakter. Den starter gjerne i boligen, og er ikke bare viktig for å fremme endring hos enkelte slik som sosialtjenesten gjerne prioriterer, men også for å

1 Nåløyet er en avdeling ved Natthjemmet som jobber med booppfølging.

2 Nattergalen er ikke med i denne undersøkelsen fordi dette bofellesskapet allerede har blitt gjort gjenstand for evaluering, av FAFO i 2004 (Øverås, 2004).

forhindre ensomhet, angst og usikkerhet. Boligetableringen har med andre ord en verdi i seg selv.

Men forhindring av ensomhet, angst og usikkerhet er ingen enkel sak, og egen bolig kan i noen tilfeller bidra til å forsterke ensomhetsfølelsen (som i sin tur kan øke usikkerheten og angstnivået). Dette er innsikter vi kjenner godt igjen fra Rokkansenterets forskningsarbeid På Randen av å Bo (Taksdal et al 2006). Ensomhet nevnes ikke som et stort problem av de beboerne som er intervjuet i denne undersøkelsen, selv om noen rapporterer om angst, utrygghet og bekymring, særlig for andres ve og vel uten å koble det til ensomhet. For flere av de som ble intervjuet i På Randen av å Bo, var det påfallende at ensomhet ble rapportert som et av hovedproblemene ved etablering i egen bolig. Noe av årsaken til dette var at beboerne ikke mottok god nok bo-oppfølging, verken fra det offentlige eller det frivillige apparatet. Vi konkluderte da med at egen bolig for alle var en for voldsom ambisjon og at presset på å bo normalt og alene kan virke mot sin hensikt for noen. Resultatet kan være et forsterket normalitetstrykk for personer og grupper som allerede sliter nok som det er.

Denne undersøkelsen av SKBO sitt boligsosiale arbeid er annerledes fordi den ikke omhandler beboere som bor alene i tradisjonelle borettslag, men som bor i spesielt tilrettelagte hus sammen med andre beboere som kan ha lignende bakgrunn som dem selv. Et felles trekk er at samtlige mottar oppfølgingstjenester fra SKBO. Ellers består «målgruppen» av svært ulike personer. Hver enkelt har sin særegne historie, sitt nettverk, sine behov og ressurser. Det fins ingen enkle oppskrifter og ingen standardløsninger, med unntak av å ta hver enkelt person på alvor. Gode lavterskeltilbud utmerker seg på dette og vi har sett at SKBO i stor grad tar brukerne på alvor både ved å organisere seg slik at de er tilgjengelige ut fra brukernes liv og på brukernes premisser. Men vi skal også se at det er skjær i sjøen og at det boligsosiale arbeidet er uhyre krevende.

Datamateriale og framgangsmåte

Opplegget for datainnsamlingen er først og fremst basert på et kvalitativt datamateriale. Undersøkelsen har blitt gjennomført i to trinn. Den første datainnsamlingen bestod av a) dokumentanalyser (årsrapporter, notater og lignende fra SKBO), b) fire gruppeintervjuer med tjenesteytere ved hvert av tiltakene samt c) sju intervjuer med beboere. Ved siden av dette har vi intervjuet nøkkelpersoner i ledelsen samt besøkt to av aktivitetstilbudene til SKBO: Aktivitetshuset Prindsen og Møtestedet og hatt uformelle samtaler med ansatte der. I tillegg har vi intervjuet tjenesteytere i sosialtjenesten i tre av bydelene i Oslo.

Samtlige av de formaliserte intervjuer bortsett fra to, foregikk i SKBOs botilbud og tilknyttede institusjoner. To av intervjuene med beboere foregikk på henholdsvis en behandlings- og en rehabiliteringsinstitusjon i det offentlige og private helsevesenet. Vi fikk omvisning på flere av stedene til SKBO, noe som ga oss et visst innblikk det indre livet på stedet.

Av hensyn til personvernårsaker har vi søkt å anonymisere beboerne så langt det lar seg gjøre. Vi har selvfølgelig gitt dem ett annet navn og vi har søkt å unngå å knytte beboerne til huset de bor i for å unngå at noen kan identifisere hvem som sier hva. Dette har vært spesielt viktig for oss der beboerne har kommet med kritiske innspill. Vi mener at beboernes synspunkter og erfaringer er relevant for alle tilbudene uavhengig av hvilket hus de bor i, og har derfor valgt å skrive om beboernes synspunkter og opplevelser i fellesskap på tvers. Vi har også anonymisert intervjuene med de ansatte på den måten at vi vekselvis henviser til gruppeintervju eller til informanter/booppfølgere ved SKBO.

Fokusgruppeseminar – Hausmania

Trinn to i undersøkelsen var et arbeidsseminar/fokusgruppe med ansatte i SKBO. Utvelgelsen av informanter og deltakere på seminaret skjedde i samarbeid med oppdragsgiver, representert ved Tove Korneliussen, SKBO. Arbeidsseminaret ble avholdt i Kulturhuset Hausmanias lokaler i Hausmannsgate i Oslo, noe som skapte en god ramme for temaet som var oppe til diskusjon. På møtet presenterte vi funn fra trinn 1 i undersøkelsen. Dette ledet fram til en diskusjon om veien videre i bo- og oppfølgingsarbeidet til SKBO. Resultatene fra denne diskusjonen presenterer vi i siste kapittel.

I rapporten drar vi også som allerede nevnt veksler på datamateriale og analyser fra et annet forskningsprosjekt som forfatterne av denne rapporten var med på i 2005/2006. Dette arbeidet var en grundig brukerundersøkelse om de vanskelige overgangene fra institusjonsliv (rus, psykiatri og barnevern) til en eventuell etablering i egen bolig – for personer som sto i lignende livssituasjoner som «brukerne» i denne undersøkelsen. Rapporten kommer også inn på betydningen av det boligsosiale arbeidet som organisasjoner som Kirkens Bymisjon og frivillige aktører bedriver. Denne rapporten fikk navnet «På randen av å bo. Erfart kunnskap om livet og flyttingene mellom psykiatri, rusomsorg, gater, hospitser og egne boliger» (Taksdal et al 2006). Samlet sett

håper vi at denne undersøkelsen, «Rom for refleksjon», vil gi et mangfoldig bilde og rom for refleksjon og videreutvikling av et viktig boligsosialt og sosialpolitisk arbeid. Vi vil også understreke at uten den store åpenheten, det brennende engasjementet, og den sjenerøse velvilligheten vi har blitt møtt med fra beboere/brukere og ansatte i SKBO, og fra tre oppgående kuratorer ved tre av de store sosialtjenestene i Oslo, ville aldri denne rapporten sett dagens lys.

Her vil vi også fremheve den gode førsteinnføringen om «radikal booppfølging» som vi fikk tilgang til i starten av prosjektet, og som ga oss en oversikt over hvor viktig og krevende dette arbeidet er:

*Booppfølging – «hjelp til selvhjelp»?*³

Alle booppfølgerne vi snakket med har fortalt om et spennende, krevende og til tider overveldende arbeid. Her forteller G oss om noe av hva det går ut på. «Arbeidet starter når kvinnene kommer hit. Da har de ikke kontakt med sosialapparatet, og det handler om koordinering, sette i sving ulike ting. Målet om å få kvinnene inn i en boligsituasjon, og arbeidet går da over i booppfølging. «Det handler primært om langsiktig relasjonsarbeid og «uforbekholden støtte»: «Jeg er medvirkende som støttespiller basert på hva hun selv ønsker. Det er veldig behovsstyrt hvor fokuset er på kvinnens ønsker. Hun kan si meg opp på dagen, det er hun som styrer om hun vil ha det tilbudet eller ikke».



Makteløsheten kvinnen opplever i det sosiale hjelpeapparatet med mye sosial kontroll og skambelegging er stor og G opplever at han også må gå inn som «oppdrager» for de profesjonelle som sitter i ansvarsgruppene til «klienten»: «Det er mye spørsmål om mål og endringer, og det ligner noen ganger på en forhørsgruppe med spørsmål om hvordan det går med rusinga osv. Jeg sitter ofte i kvinnenens ansvarsgruppe, på kvinnens parti, og yter hjelp og støtte, forbereder henne på hva som kommer og vektlegger at det fungerer best når hun leder møtet selv. Det er supervanskelig å være delaktig i andres liv, med mange tydelige gleder og sorger. Det er viktig å erkjenne at kvinnen sitter på sannheten om sitt liv. Vi andre kan hjelpe henne med å virkeliggjøre dette». Booppfølgerrollen blir dermed en blanding av coach og advokat og ofte opplever han at han representerer kontinuiteten, «at saken ikke står stille. Apparatet har ikke ressurser for oppfølgende arbeid». Sånn sett blir han «talerør for brukeren, en som aldri stopper opp», men problemet er at også han føler seg «fanget av tiden» og plages av at oppfølgingen ikke blir omfattende nok. Samtidig er det et skrikende behov for dette blant mange av byens borgere. Mange trenger hjelp til å komme innenfor, få en sosialkurator på saken sin og få dekket akutt bobehov. «Det er særlig vanskelig for utfb-erne⁴ ettersom kommunene og bydelene prøver å fraskrive seg ansvar. Det er kjempemange som går rundt i Oslo, får kanskje sosialbidrag, men ikke hjelp til mer utover det. De har gjerne oppholdt seg i Oslo i flere år. Det eneste stedet da er Natthjemmet. Hele tiden møter jeg deres resignasjon, og selvdevaluering ligger så tykt utenpå. Man blir påført store belastninger, man straffer seg selv for det ubehaget andre har gjort mot en. Så oppfølgingsarbeidet handler mye om relasjonsarbeid for å bli tryggere. De har problemer med å vurdere seg selv som god, det sitter langt inne. Jeg må lære meg å tenke at de kvalitetene de har er gode, som en del av deres liv. Jobbe etter empowerment-tanken, styrke kvinnene slik at de får økt kontroll over sitt liv og å se hverdagsbehovene, som ofte er vel så viktig som å planlegge en bolig»

³ Bildet er fra Bergen Byspills "Morgenstemning – fra samfunnets utstøtte" inspirert av forskningsrapporten "På randen av å bo" (Taksdal et al 2006).

⁴ UFB=Uten Fast Bostedsadresse

Organisering av oppfølgingsarbeidet i Stiftelsen Kirkens Bymisjon i Oslo

I dette kapitlet skal vi beskrive hvordan oppfølgingsarbeidet er organisert for å bistå beboere i Thaulows vei, Steenstrupsgate 11, Nåløyet/Natthjemmet og Schandorffsgate. Natthjemmet står i en særstilling, ettersom det er et akutt krise- og overnattingssted for kvinner uten en spesifikk bydelstilknytning. Natthjemmet er heller ikke et permanent bosted slik som de andre tilbudene. Vi har derfor valgt å se nærmere på oppfølgingstjenesten fra Natthjemmet fordi det er et nytt tiltak som bidrar til å kaste ytterligere lys over ulike sider ved oppfølgingsarbeidets egenart, problemer og utfordringer. I dette avsnittet gis en kort beskrivelse av husene, målgruppe, rekruttering, bemanning og samarbeidet med sosialtjenesten. Innholdet i selve booppfølgertjenesten og denne rollen vil bli grundigere behandlet i neste kapittel.

En desentralisert tjeneste på bestilling fra kommunen

Oppfølgingsarbeidet i SKBO ble fra starten av desentralisert og ansvaret lagt til ulike avdelinger og enheter i SKBO. Tjenesten foregår på bestilling fra kommunen ved at det inngås avtaler om kjøp av oppfølgingstjenester i de ulike bydelene. SKBOs booppfølging består av to tjenester som til dels henger sammen. SKBO tilbyr for det første permanente boliger til bostedsløse. For det andre tilbys individuell hjelp til oppfølging. Oppfølgingen kan også skje i andre boliger eid av andre enn SKBO.

Vanligvis starter oppfølgingen når den hjelpetrequende har fått et relativt permanent sted å bo eller den starter med å skaffe folk bolig, som for eksempel en leilighet i Thaulows vei. SKBO sine booppfølgere forteller at ved å:

tilrettelegge for mer stabile rammer og mulighet for alternativt innhold i livet, får folk mulighet til å komme i en livssituasjon som gir de en ny mulighet til blant annet å ta kontroll over rusavhengigheten sin. I det finnes det en mulighet for å endre rusmønster, redusere rusingen eller kanskje slutte å ruse. Målet er å bistå folk slik at de får en reell mulighet til forandring. Det konkrete målet vil også kunne endre seg underveis avhengig av hva den enkelte erfarer at vedkommende mestrer.

I følge booppfølgere kan «denne relasjonelle eller sirkulære måten å tenke endring på, komme i konflikt med sosialtjenestens ofte lineære forståelse» (intervju booppfølgere SKBO). Dette temaet skal vi komme tilbake til i dette og neste kapittel.

Oppfølgingsarbeidet kan også starte før kvinnen eller mannen har bolig og før kontakten med sosialtjenesten er etablert. Da skjer oppfølgingen på initiativ fra SKBO. I slike tilfeller handler oppfølgingen om mye mer, som å koordinere kontakten med ulike offentlige instanser, få satt i sving ulike tiltak og å følge den bostedsløse i prosessen fram til varig bolig. Oppfølgingen fra Natthjemmet er et godt eksempel på dette. Uansett hvem som tar initiativet, SKBO eller sosialtjenesten, inngås det en kontrakt mellom SKBO, sosialsenteret og den enkelte som beskriver målet for oppfølgingen.

Fra idè til virkelighet – rekruttering av oppfølgere

Ideen med å etablere tilbudet sprang først og fremst ut av behov ansatte i SKBO så at brukerne hadde og som de selv uttalte at de hadde, ved de forskjellige tilbudene som allerede var i gang i regi av SKBO. Booppfølgerne forteller at ideen oppstod lokalt og ikke sentralt i SKBO. Samtidig påpekes at det nok var en prosess på gang både i SKBO sentralt og ved de andre tiltakene som førte til denne boligsatsingen. Vi har også pekt på at det var en prosess på gang også på nasjonalt nivå, i form av «Prosjekt Bostedsløse». Til sammen var dette krefter som bidro til at de boligsosiale tiltakene ble iverksatt. Tanken var at hvert av botilbudene skulle ha en base å forholde seg til når man tilbød beboerne et slikt nytt tilbud. Dette ville kunne senke terskelen for brukerne slik at de kunne benytte botilbudet i en gitt situasjon og ellers dra nytte av andre muligheter og tilbud ved basen.

I oppstartfasen (våren 2003) ble bo-oppfølgere så rekruttert fra en «base» i SKBO, det vil si fra en underavdeling eller en enhet. Basen er ikke selve boligen som ble tilbudt bostedsløse, men ulike aktivitetssentra eller korttidstilbud i samme bydel som boligen. Tilbudet om oppfølging ble lagt til disse underliggende avdelinger som fikk arbeidsgiveransvar (for egne ansatte) og arbeidslederansvar (for egne og kommunens ansatte) for samarbeidsteamet rundt den enkelte. Begrunnelsen for å rekruttere ansatte fra basen var todelt: dels å ivareta relasjoner som allerede var blitt etablert mellom ansatte (ved H7, Aktivitetshuset Prindsen eller Natthjemmet) og brukere, og dels å kunne benytte skjerming eller forsterking fra dagtilbudene når folk hadde behov for det. Tanken var at terskelen ville bli lavere når beboerne kjente ansatte ved basen fra før.

For Thaulows vei ble basen korttidstilbudet Holmenveien 7, for Steenstrupsgate 11 var basen Aktivitetshuset Prindsen og for Schandorffsgate og Nåløyet var det Natthjemmet som ble definert som basen. Natthjemmet er en paraply-organisasjon som rommer fire avdelinger hvorav Schandorffsgate og Nåløyet er de to avdelingene vi har sett nærmere på. De to andre avdelingene er Nattergalen og Myrsnipa som ikke er tatt med i denne undersøkelsen.

I følge gruppeintervjuene med booppfølgerne så man for seg at «bolig-base modellen» også ga gode muligheter for rullering slik at ansatte ved basen kunne sirkulere/rullere mellom bolig og base og slik skape et godt miljø og opparbeide kjennskap til, og få tillit fra beboerne som skulle bosettes. En så for seg at en tett tilknytning mellom bolig og base ville lette relasjonsarbeidet til oppfølgerne. Det var stor enighet om at en slik måte å organisere tiltaket på var fordelaktig, nettopp fordi ansatte og brukere av basen som var potensielle beboere, kjente til hverandre fra før. Dette ga SKBO også mulighet til å utøve innflytelse på sammensetningen av beboerne i sine tilbud, noe som ville være en fordel med tanke på naboforhold og miljøet på huset (gruppeintervjuer SKBO).

I det videre presenteres hvordan oppfølgingsarbeidet har blitt organisert siden oppstarten, med fokus på rekruttering, målgrupper, bemanning og samarbeidet med bydelen. Kapitlets hovederend er å drøfte ulike sider ved organiseringen og iverksettingen av bolig-base modellen.

Steenstrupsgate 11

er en bygård i bydelen Grünerløkka med tolv boenheter og en portnerbolig. Den ble kjøpt av Kirkens Bymisjon i 2002 og stod ferdig rehabilitert i januar 2004. Leilighetene er tenkt som varige botilbud for dem som ønsker det. Målgruppen er bostedsløse med et ekstra behov for oppfølging og med tilhørighet til bydel Grünerløkka.

Ansvar for booppfølgingen er lagt til Aktivitetshuset Prindsen hvor en og en halv stilling er øremerket dette arbeidet i 2007. Aktivitetshuset Prindsen er et lavterskeltilbud for mennesker med rus og/eller psykiske problemer og drives av SKBO på oppdrag fra Bydel Grünerløkka. Ressursene til booppfølgingen er gitt av Bydel Grünerløkka og beboerne blir flyttet inn i samarbeid med bydelen. De tolv leilighetene i Steenstrupsgate 11 er blant bydelens 72 omsorgsboliger.

I samarbeidsavtalen mellom SKBO og Bydel Grünerløkka uttrykte man en felles intensjon om en booppfølger på seks beboere i Steenstrupsgate 11. En av stillingene ble lagt inn på rammebevilgningene til Aktivitetshuset Prindsen, den andre ble finansiert med prosjektmidler søkt av bydelen. En av stillingene var dermed en midlertidig prosjektstilling, noe som ikke var det beste utgangspunktet verken for tjenesteyter eller bruker, når målsettingen er å skape stabile forhold rundt en beboer (gruppeintervju med Steenstrupsgate). Prosjektorganisering har selvfølgelig vært av det gode for i det hele tatt å komme i gang med oppfølgingsarbeidet. Paradokset er at arbeidet som har en midlertidig karakter, er rettet mot dem som aller mest trenger langsiktighet og forutsigbarhet når det gjelder integrert tjenesteyting av denne typen. Konflikten mellom midlertidig prosjektorganisering og langsiktighet blir særlig tydelig i SKBO som mener at å forebygge og bekjempe bostedsløshet ikke kan nås uten å arbeide langsiktig for å opparbeide tillit og sikre stabilitet i livet for den det gjelder.

Etter prosjekttidens utløp i 2006 forhandlet SKBO med bydelen og fikk lagt til en halv stilling på rammebetingelsene, altså en halv stilling mindre enn intensjonen i samarbeidsavtalen.

Målgruppe

Boligen skulle i utgangspunktet tilbys de vanskeligst stilte bostedsløse. På grunn av oppmerksomhet fra nabolag og bydelspolitikere ble målgruppen snevret noe inn slik at leilighetene ikke lenger skulle tilbys personer med alvorlig rusmisbruk og/eller adferdsproblemer eller personer som trengte heldøgnsbemanning (Prosjektrapport SKBO 2004, Prosjekt bostedsløse). Personer som skulle få bo i Steenstrupsgate 11 skulle kunne fungere så godt at de også kunne bo i et nabolag der det bodde barn. Leilighetene i første etasje var derfor tiltenkt familier, og fram til våren 2007 bodde det en mor med to barn der. Da de flyttet ut ble det enighet om at Steenstrupsgate 11 ikke var et egnet sted å bo for barn. Kanskje fordi det i praksis har vist seg vanskelig å vite på forhånd hvem man bosetter, slik som prosjektrapporten til «Prosjekt bostedsløse» peker på: «Personer med store problemer kan vise seg å tilpasse seg på en utmerket måte og personer man tror har få problemer kan gjerne vise seg å ha betydelig flere» (ibid).

På intervjutidspunktet (høsten 2007) bodde der fem menn og sju kvinner i huset. Målgruppen er definert som «folk fra Grünerløkka bydel som har særlige boligbehov av varig eller midlertidig karakter, og som har evne og vilje til å ta ansvar for å overholde en vanlig leiekontrakts bestemmelser og husregler». SKBO har ikke tatt i bruk tvungen

samarbeidsavtale og vilkår i leiekontrakten for beboerne i Steenstrupsgate 11, men har et punkt om at utleier skal informeres dersom personer som ikke tilhører husstanden ved innflytting skal tas inn i leiligheten. Leiekontraktene har heller ingen tidsbegrensing.

Rekruttering av beboere og samarbeidet med bydelen

I utgangspunktet hadde SKBO, representert ved Aktivitetshuset Prindsen, et ønske om å få løst boligproblemene til Prindsens allerede eksisterende brukere (Prosjektrapport, prosjekt Bostedsløse). To av de første beboerne ble også rekruttert fra Prindsen, mens de ti andre ble rekruttert fra bydelen. Dette innebar at sammensetningen av beboerne var mangfoldig, tre ble rekruttert fra gaten mens de ni andre hadde hatt et midlertidig eller et utilfredstillende sted å bo. De fleste hadde en psykiatrisk lidelse i tillegg til rusmiddelavhengighet. Dette innebar at «skjøre» folk kunne bli satt sammen med personer med mer utagerende adferd. Dette viste seg å by på utfordringer for beboerne, for booppfølgerne og for sosialtjenesten (sosialkurator 2).

Tilbudet

Fra oppstarten fikk beboerne tilbud om individuell oppfølging fra ansatte på Aktivitetshuset Prindsen. De ansatte skulle sirkulere mellom aktivitetshuset og Steenstrupsgate 11 og ha fast tilstedetid i Portnerboligen. På Aktivitetshuset kan folk stikke innom når som helst på dagtid for sosialt samvær, lunsj, kreativ virksomhet eller delta på kurs, turer og aktiviteter. De ansatte oppfordret beboerne i Steenstrupsgate 11 til å bruke Aktivitetshuset Prindsen for sosialt samvær eller dersom de trengte hjelp på tider booppfølgerne ikke var i Steenstrupsgate.

I gruppeintervjuet forteller ansatte at de syntes at bolig-base ideen fortsatt er en god idé til tross for at det i ettertid viste seg at ikke alle beboerne ble rekruttert fra Aktivitetshuset Prindsen. Det viste seg imidlertid at ikke alle beboere ønsket å bruke Aktivitetshuset Prindsen av ulike årsaker. Noe av «base-ideen» ble dermed flyttet til Portnerboligen, samtidig som en del av beboerne også benytter seg av Aktivitetshuset ved behov. På denne måten er booppfølgerne tilgjengelige, uten å måtte oppsøke beboerne i de respektive leilighetene.

Samarbeidet med bydelen la også noen føringer på rekrutteringen. Det er Bestillerenheten i bydelen som er den viktigste samarbeidspartneren til Aktivitetshuset Prindsen når det gjelder å rekruttere aktuelle boligsøkere. Samtidig er det slik at Aktivitetshuset Prindsen har sterk innflytelse på hvem de tar inn.

Ansatte forteller i gruppeintervjuet at samarbeidet med tjenesteapparatet i bydelen med få unntak fungerer bra. Spesielt nevnes samarbeidet med sosialsenteret. Alle beboerne i Steenstrupsgate 11 har samme saksbehandler, og denne saksbehandleren er i Steenstrupsgate 11 til fast tid to ganger i uken. Dette har blitt sett på som svært gunstig og har løst mange knuter for både brukere og tjenesteytere.

Bemanning

De ansatte forteller også at «det er for så vidt bra nok bemanning, men ikke når det stormer». I praksis har Aktivitetshuset Prindsen hatt fire ansatte som har delt på de forskjellige arbeidsoppgavene på Aktivitetshuset og i Steenstrupsgate. De forteller at utfordringen har vært å holde oversikt over hvem som gjorde hva og at de opplevde å løpe litt om hverandre. Dette førte til behovet for å revurdere og endre organiseringen

av arbeidet. Utfallet av omorganiseringen ble at de nå ikke lenger har rulling til mellom Aktivitetshuset Prindsen og Steenstrupsgate 11 (gruppeintervju Steenstrupsgate). De har også utvidet kontortiden i Steenstrupsgate og er tilstede i Portnerboligen flere timer pr. dag, men fortsatt ikke på kveldstid, om natten eller i helgene. Med dette opplever de å ha fått en klarere ansvarsfordeling og blitt mer tilstedeværende for beboerne, særlig for dem som føler seg utrygge, er engstelige og som ikke synes de har noen klar grunn til å oppsøke Aktivitetshuset Prindsen.

Booppfølgerne etterlyser etter noen års erfaring en felles plattform for booppfølgingsarbeidet i SKBO i sin alminnelighet. De fortalte i intervjuet at de ikke er helt sikre på om organiseringen med å legge boligtiltaket under en allerede eksisterende virksomhet er den beste (gruppeintervju Steenstrupsgate). På den andre siden gjenspeiler organiseringen av tilbudet også en viss usikkerhet fra SKBO sin side i forhold til kommunalt ansvar og statlig støtte. Dette kan forklare hvorfor det var viktig å forankre de nye tiltakene i eksisterende virksomheter. Ved starten ble tiltakene også iverksatt uten at ulike kommunale forhold rundt det var avklart. SKBO tok derfor en risiko ved å starte opp prosjektene (Årsrapport, prosjekt bostedsløse).

Oppsummerende kan man si at hovedutfordringen med organiseringen av arbeidet med booppfølging var å koordinere rulleringen av ansatte mellom to typer av tjenester som Aktivitetshuset Prindsen og Steenstrupsgate 11. En annen utfordring var at kun to av beboerne var rekruttert fra Aktivitetshuset Prindsen slik at de fikk mindre innflytelse på sammensetningen av beboerne enn hva de hadde lagt opp til. Dette gikk også utover relasjonsarbeidet som man helst så hadde startet på Aktivitetshuset. Det viste seg også at mange beboere av ulike grunner ikke ønsket å bruke Aktivitetshuset Prindsen. Aktivitetshuset Prindsens løsning på dette var å gå vekk fra rulleringen og å flytte deler av basen til Portnerboligen og forankre oppfølgingen derfra.

Nåløyet/Natthjemmets bo/oppfølging

Oppfølging i forhold til kvinner som brukte Natthjemmet ble igangsatt våren 2006 som et prosjekt (Nåløyet) på Natthjemmet (SKBO's) initiativ. Målet var å utvikle en metodikk for booppfølgingsarbeidet. Bakgrunnen for opprettelsen var at Natthjemmet over lengre tid hadde avdekket et behov blant kvinnene for oppfølging på dagtid (Årsrapport 2006, avdeling Natthjemmet). Prosjektet sprang ut av faglige diskusjoner blant de faste nattevaktene på Natthjemmet som følte behov for å skille nattarbeidet fra oppfølgingsarbeidet som foregikk på dagtid. Situasjonen var slik at nattarbeiderne også deltok i ansvarsgruppemøter for noen av brukerne av Natthjemmet på dagtid ved siden av stillingen som nattevakt. I 2007 søkte de og fikk midler fra Stiftelsen Helse- og rehabilitering til å finansiere en full stilling tilknyttet avdelingen. Natthjemmet startet da prosjekt Nåløyet innenfor avdelingen Natthjemmet. Nåløyet er oppfølgingstjenesten.

Målgruppe

Booppfølgerstillingen er ikke en «ren» booppfølgertjeneste i tradisjonell forstand, men en utvidet en, slik vi ser det. Tjenesten består i å jobbe sammen med, og følge opp mellom ti til femten av de eldste kvinnene 10 – 20 timer i måneden. Oppfølger skal fungere som en medspiller eller en støttespiller (gruppeintervju Natthjemmet). Oppfølgingsarbeidet har ingen klar avslutning, men kan avsluttes når livet til den enkelte

har bedret seg og det er oppnådd en større grad av stabilitet i livet hennes, som at hun har fått en varig tilpasset permanent bolig (et midlertidig eller et permanent sted å bo) eller selv ønsker å avslutte kontakten.

Booppfølgingen ved Nåløyet/Natthjemmet skjer ikke som følge av bestilling fra bydelen St. Hanshaugen. Snarere kan samtlige bydeler i Oslo være aktuelle for de kvinnene som søker til Natthjemmet. Kvinner som oppsøker Natthjemmet kommer også fra hele landet. Nesten alle er «etniske norske» kvinner med alvorlig rusavhengighet. Godt over halvparten av kvinnene som besøker Natthjemmet fra år til år er uten bostedstilhørighet i Oslo. I 2005 utgjorde andelen 58 prosent (årsrapport, avdeling Natthjemmet).

Rekruttering

De kvinnene som får oppfølging er kvinner som utvikler en relasjon til ansatte ved Natthjemmet. Målet for tjenesten er å få kvinnene inn i en boligsituasjon. Senere går dette over i booppfølging (gruppeintervju ved Natthjemmet). Dette er en svært tidkrevende prosess. Som regel tilbys kvinnene kommunale leiligheter, men de kan også tilbys leilighet i private hus. Det er bare unntaksvis at kvinner fra Natthjemmet tilbys bolig i Thaulows vei selv om Thaulows vei er byomfattende. Det er ingen direkte sammenheng mellom Thaulows vei og Natthjemmet. Natthjemmets oppfølging har som rolle å være igangsettere. Når kvinnen kommer over i bolig er hensikten at bydelenes egne booppfølgere overtar. Samtidig kan Natthjemmet gjennom Nåløyet drive booppfølging for de kvinner som trenger denne støtten og som bydelene har vanskelig for å håndtere.



Møte med Marianne, en «beboer»

I samtalene som vi gjennomførte med ulike «beboere» gjorde Marianne et særlig sterkt inntrykk. Hun kom til Oslo for 10 år siden og havnet «på kjøret» og finansierte etter hvert forbruket sitt gjennom prostitusjon. Hun gir oss sterke bilder av en ugjestmild by hvor hun har følt seg skydd som pesten av «godtfolket», vektere og hjelpeapparatet. «Ikke velkommen» kan definitivt stå som emblem for store deler av hennes beretning. I sin «karriere» har hun vært uteligger (i sommerhalvåret) og ellers bodd hos mer eller mindre gode bekjente (så som «kunder» og andre «velgjørere»). Et av vendepunktene var da hun kom i kontakt med Natthjemmet som tilbød pusterom i kortere perioder av gangen. Det var også her hun ble kjent med SKBOs booppfølgingstjeneste som hun ikke kan lovprise nok. Hun forteller at boppfølgeren har vært med på å åpne stengte dører og gitt henne nye muligheter. Men samtidig har det vært frustrerende. Da hun selv hadde kontakt med sosialkontoret «fikk jeg bare tilbud om returbillett hjem til der jeg kommer fra, men når booppfølgeren kom inn i bildet var det lettere å få til noe på møtene. Plutselig gikk det i orden med å få min egen kurator og de ordnet med at jeg fikk registrert meg som Oslobeboer. Han har en sånn god måte å legge tingene fram på, men jeg sa jo det samme som han i de møtene der jeg kom alene. Jeg er nok ikke like god til å ordlegge meg, men jeg må jo si det at rusmisbrukere ikke har de samme rettighetene som alle andre har. Det er mye vanskeligere å nå frem, det har jeg merket. Bare når du går i butikken merker du det. Da er det nesten alltid en vekter som ber meg om å gå ut, og når eg spør om grunnen svarer de ikke. Jeg tror mange vektere og sånn ser på oss som en plage, kan du si. Hvis en har stjålet så tror de at alle stjeler. Du skulle bare visst hva de vekterne gjør. De spyler folk med iskaldt vann på parkeringshusene, de har banket opp folk. Det høres helt utrolig ut, men du kommer ikke noen vei med å anmelde, for vi har ingen troverdighet».

Politikerne har hun ikke mye tro på, selv om hun for første gang var med på stortingsvalg for å få til en rød-grønn forandring: «Det skulle jo bli litt bedre nå, med de nye regjeringsfolkene, men jeg ser ikke noen forandring. At det skulle bli så mye lettere å få metadon har ikke jeg sett noe til. Det er jo derfor at mange har gitt opp pga venting på plass og sånn».

Tilbudet

Natthjemmet har i tillegg til booppfølgingstjenesten og overnattingstjenesten også feltsykepleier knyttet til seg. Fra 2006 ble feltpleien lagt på dagtid. Arbeidet kan dreie seg fra følge av pasient, til tidkrevende sårstell og oppfølging av psykisk helse. Feltsykepleieren gir også opplæring til nattevaktene i førstehjelp og enkelt sårstell. Helsetiltakene ved Natthjemmet består derfor av ganske mye som smitteforebygging, samtaler, følgning av kvinner, medikamenter, tannhelse og sykehusinnleggelse.

Bemannning

Oppfølgingsarbeidet baserer seg ikke på rulling mellom nattevaktene, og er svært ambulant i sin karakter ved at den foregår overalt i byen til og fra møter og lignende sammen med kvinnene. Oppfølgingsarbeidet er knyttet til én person som ikke (lenger) arbeider som nattevakt. Oppfølgingen skjer også på dagtid når Natthjemmet er stengt. En viktig forutsetning er at oppfølgeren har god kontakt med nattevaktene og feltpleier og kan utveksle informasjon med disse og komme til Natthjemmet om morgenen, innen kvinnene går fra huset. Oppfølgeren forholder seg heller ikke til en bestemt bydel, men har hele Oslo som «tak» for tjenesten.

På bakgrunn av dette kan det hevdes at bolig-base modellen ikke passer for Nåløyet/Natthjemmet. I praksis er det Natthjemmet som er basen hvor kvinnene rekrutteres fra og fra hvor oppfølgertjenesten utgår, mens boligen er det usikre eller det ukjente elementet. Nåløyet har utvekslet erfaringer angående booppfølging med de andre avdelingene som ligger under Natthjemmet, som Nattergalen, Myrsnipa, og også med Schandorffsgate. Utover dette har avdelingene på grunnplanet liten kontakt med hverandre på tvers. Dette savnes av ansatte ved avdelingen, særlig de som har arbeidet med oppfølging av kvinnene på dagtid. De savner også en sterkere fellesholdning fra ledelsen i organisasjonen når det gjelder den videre utviklingen av booppfølgingsarbeidet (gruppeintervju Natthjemmet).

Thaulows vei 4

er et rent Bymisjonstiltak som åpnet i 2004 i en nyrehabiliterert sveitservilla med seks boenheter på tre etasjer. Tilbudet ble etablert med boligtilskudd fra Husbanken. Thaulows vei tilbyr oppfølging til beboerne og er lokalisert i bydelen Vestre Aker. Der er ingen portnerbolig i boligen. Kontakten mellom oppfølger, det vil si primærkontakt eller prosjektleder og beboer skjer etter individuelle avtaler. En utfordring for SKBO er at Thaulows vei ikke har oppnådd en fast avtale med Vestre Aker bydel slik som Steenstrupsgate 11 har med Grünerløkka. Dette innebærer at Thaulows vei til forskjell fra Steenstrupsgate 11 er byomfattende, og at oppfølgerne bruker mer tid og krefter på å selge plassene sine enkeltvis til sosialtjenesten i hele Oslo.

Målgruppe og rekruttering av beboere

Beboerne rekrutteres av ulike initiativtakere, som ulike sosialtjenester, den enkelte, Holmenveien 7 eller RoP⁵. Målgruppen var i utgangspunktet kvinner og menn med

⁵ RoP (Rus og Psykiatri) er et behandlingstilbud for personer med alvorlige psykiske lidelser og rusmisbruk, altså for mennesker med såkalte dobbeltdiagnoser.

langvarig rusmisbruk. Siden 2004 har det skjedd en målgruppeendring. Det har blitt færre alkoholavhengige beboere i huset og flere med dobbeldiagnoser, det vil si beboere med ulik rus- og psykisk tilleggsproblematikk. Begrepet dobbeldiagnose er imidlertid et begrep som krever en nærmere avklaring fordi beboerne, ikke bare i Thaulows vei, men også i Schandorffsgate og Steenstrupsgate 11 kan ha denne diagnosen.

På den ene siden uttrykker begrepet dobbeldiagnose at en person kan ha to selvstendige diagnoser. I Norge har termen imidlertid blitt brukt på en noe snever måte, som betegnelse på alvorlig psykisk lidelse kombinert med omfattende rusing (St meld.25 (1996–97):110). Det har også vist seg at personer med slik problematikk har hatt en tendens til å falle mellom flere stoler i hjelpeapparatet. I den senere tiden har det derfor blitt rettet et sterkere søkelys på det udekkete hjelpebehovet hos personer med alvorlige og kombinerte problemer, noe som målgruppendingen i Thaulows vei synes å være et eksempel på og som også var selve bakgrunnen for etableringen av tilbudet i Schandorffsgate.

Det å ikke ha fast avtale med bydelen medfører at H7 ikke selv kan rekruttere beboere slik de hadde tenkt. I oppstarten valgte H7 beboerne og ønsket å rekruttere dem derfra i samarbeid med bydelen, men dette skjedde ikke. I stedet forholder de seg til og inngår ulike kontrakter med flere sosialtjenester i Oslo kommune. H7 har liten innflytelse på hvem som skal inn i Thaulows vei. I gruppeintervjuet forteller ansatte at de opplever at fellesskapet på huset lider under det. Finansieringsordningen (stykkpris) gjør dem avhengige av å ta i mot beboere som bydelene er villige til å betale for, snarere enn at de kan sette sammen en gruppe beboere som de tror vil ha best nytte av botilbudet og oppfølgingstilbudet i Thaulowsvei.

Det påvirker også den langsiktige dimensjonen i oppfølgingsarbeidet og behovet for å oppnå stabilitet i bosituasjonen (gruppeintervju Thaulows vei). H7 har i utgangspunktet seks måneders avtaler. Intensjonen er imidlertid langsiktig og da særlig med tanke på å oppnå stabilitet i bosituasjonen. Det har også vist seg at sosialtjenesten i liten grad forholder seg til den langsiktige dimensjonen i dette arbeidet. Noen sosialtjenester ønsker for eksempel bare å inngå tre måneders avtaler. Dette skaper utrygge beboere (Prosjektrapport, prosjekt bostedsløse 2005). Gjennom stykkprisfinansieringen opplever boppfølgerne at det har skjedd en vridning i arbeidet og en fokusforskyvning fra oppfølging av beboer til oppfølging av avtaler og relasjon til sosialtjeneste. Dette oppleves som arbeidskrevende fordi det innebærer at det blir mindre tid igjen til oppfølging av beboeren (gruppeintervju Thaulows vei).

Tilbudet

I første etasje er der et bofellesskap med plass til tre kvinner som har hver sin hybel med bad og kokemuligheter, hybelkomfyr, felles stue, kjøkken, veranda. I andre etasje er der to leiligheter på ca 50 kvadratmeter med egen veranda. I tillegg er der en leilighet i kjelleren som på intervjutidspunktet stod tom på grunn av et dødsfall. En utfordring har vært at bofellesskapet til tider kan fungere dårlig og at kvinnene ikke klarer brasene alene. Det har derfor vært nødvendig å gripe inn og booppfølgerne har måttet sette grenser for beboerne i form av husreglement. I Thaulows vei brukes husreglene først og fremst som en ramme for boforholdet og betraktes som en alminnelig norm for

(ethvert) felleskap. Dersom husreglene brytes, blir de således henvist til i eventuelle advarsler.

Bemannings

Der er en stilling knyttet til Thaulows vei. Hver beboer får tjue timer oppfølging pr. måned. Stillingene er rekruttert fra basen til Thaulows vei, kortidsinstitusjonen Holmenveien 7 (H7), som ikke ligger så langt unna. H7 har arbeidsgiver- og arbeidslederansvaret for oppfølgerne. H7 gir heldøgn og dagplass og/eller poliklinisk oppfølging til kvinner og menn over atten år. Til sammen har H7 tjue døgnplasser og ni dagplasser og tilbyr en oppholdstid på ca. to til tre uker. På intervjutidspunktet var det imidlertid lokaler i Bergensgata 1 som ble brukt, fordi lokalene i H7 var under rehabilitering. Thaulows vei var et interessant hus for Holmenveien 7 fordi det lå i samme bydel og i nrområdet til institusjonen. Den midlertidige flyttingen endret på dette utgangspunktet.

Samarbeidet med bydelen og Sosialtjenesten

Ifølge gruppeintervjuet med Thaulows vei 4 byr det på problemer at de ikke har etablert en felles forståelse med sosialtjenesten om virkemidler og målsetting for arbeidet i Thaulows vei. Den felles forståelsen handler om å ha felles perspektiv på «varig bolig med oppfølging» sett i lys av den enkeltes oppfølgingsavtale. Det kan være vanskelig å få forståelse fra sosialtjenesten for at beboere trenger oppfølging over lang tid. Resultatet kan bli at beboeren mister oppfølgingsavtalen, mens sosialtjenesten fortsetter å betale husleie og henviser til oppfølging fra andre tilbud i bydelen.

I følge ansatte ved SKBO beror denne uenigheten på at Sosialtjenesten har forventning om endring i livsførsel hos beboere. Det har ikke Bymisjonen, i hvert fall ikke på samme måte (gruppeintervjuer ved Thaulows vei og Natthjemmet). Utgangspunktet for oppfølgingstjenesten ved Thaulows vei var at det skulle være en bolig der folk skulle kunne bo uavhengig av rus. SKBO ønsket å legge til rette for boliger med varig karakter. Som vi tidligere har pekt på opplevde oppfølgerne på intervjutidspunktet at de bruker mye krefter på å forsvare avtalene om boforlengelse og har av den grunn mindre tid til beboerne.

Organiseringen av arbeidet i Thaulows vei har med andre ord blitt forpurret av et manglende samarbeid og mangel på en felles forståelse i forhold til sosialtjenesten i bydelen. Oppfølgerne opplever at de har mindre tid til beboerne på grunn av arbeidet med å selge plassene til hele Oslo bydel og inngå nye kontrakter. H7 fungerer som base i den forstand at ansatte rekrutteres derfra, men ikke beboerne. Beboerne har likevel kontakt med H7 og kan ta kontakt og eventuelt innlegges der ved akutte behov. Der er ingen rulling mellom ansatte ved H7 og Thaulowsvei. Det er ikke gitt at andre ansatte ved H7 har kjennskap til hva booppfølgerne driver med.

Booppfølgerne ved Thaulowsvei har slik vi ser det, en løs tilknytning til basen. Det at Thaulowsvei måtte funderes i et stykkprisfinansieringssystem har vært til hinder for å utvikle den modellen de ønsket. Thaulows vei har i større grad blitt til en selvstendig enhet som rekrutterer etter markedsøkonomiske prinsipper og er i følge booppfølgerne ikke lenger et tilbud til målgruppen slik som den opprinnelig var tenkt. Dette har bidratt til å skape et skille som gjør at booppfølgerne ser seg mer tjent med en sterkere

tilknytning til andre booppfølgere enn til basen. Også her savnes en felles plattform, en sterkere «vi-følelse» på tvers av tilbudene og mer støtte fra den sentrale ledelsen i SKBO.

Schendorffsgate

Schendorffsgate er det huset som mest ligner den danske beskrivelsen av «skæve hus» fordi huset anses som utradisjonelt i forhold til det eksisterende boligmarkedet og fordi det huser kvinner og menn som krever en annen romlighet i og omkring boligen enn hva tradisjonelle utleiebygninger kan tilby. Tilbudet startet opp i 2006 som et permanent botilbud til elleve personer (kvinner og menn) og drives på oppdrag fra St. Hanshaugen bydel. Schendorffsgate mottar driftsmidler fra de tre bydelene som tilhører Lovisenberg sektor, det vil si bydelene St. Hanshaugen, Bydel Gamle Oslo og Bydel Grünerløkka. Det var Oslo Kommune ved initiativtaker St. Hanshaugen bydel som ba SKBO om å stå for den sosialfaglige driften av tilbudet. Avtalen er treårig. I løpet av inneværende år (2008) vil det avgjøres hvem som vil ha ansvaret for den videre driften. Schendorffsgate har også i disse tre første driftsårene mottatt noe statlige midler.

Målgruppe og rekruttering av beboere

Da SKBO tok på seg ansvaret for driften, startet botilbudet som et kommunalt tiltak spesielt tilrettelagt for personer med en vesentlig annerledes adferd (i kombinasjon med misbruk) etter modellen av «Skæve hus» i København. Flere av beboerne i Schendorffsgate har således hatt en lang historie bak seg der de kan ha opplevd å bli kastet ut av hospitslignende tiltak, å ha vært inne og ute av ulike tiltak og som ikke i følge helsetjenesten o.a. har kunnet vise til behandlingsresultat. Noen av beboerne har også mindre erfaring med å ta vare på egen bolig, eller å mestre omgivelsene utenfor mer institusjonslignende botilbud (hvor det ofte er mange ansatte). Målsettingen ved Schendorffsgate er å få til et samarbeid med den enkelte beboer når han eller hun selv ber om det.

Samtlige beboere i huset var på intervju tidspunktet mennesker med aktiv rus og psykiske problemer, eller personer med dobbeldiagnose (se beskrivelsen av dobbeldiagnosebegrepet under Thaulows vei). I følge gruppeintervjuet med ansatte i Schendorffsgate kan de oppleve som et ytterpunkt og som et sykdomstegn at «beboere til tider skaper og preger omgivelsene med roping, skriking og kasting av ting ut av vinduene». Det kan imidlertid også være besøkende som bidrar til uroligheter på huset, men som beboere selv påpeker både her og ved de andre husene, så bidrar gjester til å gjøre huset til et trivelig sted også. Formålet med tilbudet er imidlertid ganske grunnleggende og unikt (i likhet med Steenstrupsgate og Thaulows vei), og det er at beboerne kan få bo i huset så lenge de vil. Dette innebærer at ingen skal kastes ut, et mål som krever både romslighet og aksept fra de ansattes side.

Som vi skal komme tilbake til i neste kapittel, er det permanente tilbudet medvirkende til at beboerne føler at de får ting i livet sitt litt mer på stell nettopp fordi de ikke skal videre til noe annet slik som de har vært vant til fra før. De får anledning til å sette seg noen mål, små eller store, nettopp fordi at de har fått eliminert vekk den store usikkerheten det har vært å ikke ha et permanent sted å bo.

SKBO tar kun imot søkere som går gjennom sosialtjenesten. Daglig leder ved Schandorffsgate har imidlertid stor innflytelse på hvem som skal inn i huset. Dette gjelder for alle områder i forhold til om personen vil passe inn i rammene for huset. Dette er et punkt som kan by på utfordringer, ikke bare for Schandorffsgate, men for flere av tiltakene vi har sett på. Et eksempel kan være hvis de får søknader fra menn eller kvinner som de mener ikke passer inn i bomiljøet, enten fordi vedkommende er for ung eller fordi han eller hun ikke har den samme livssituasjonen eller kulturelle bakgrunn. Her kan det med andre ord opptre et klassisk dilemma mellom ønske om homogenitet på den ene siden, og heterogent mangfold på den andre siden. utfordringen ligger i å utforske hvor sterkt mangfold slike bofellesskap kan tåle.

Dobbeldiagnose er som nevnt ett av kriteriene for å bo her. Leilighetene er i pakt med «Skæve hus modellen» i Danmark, derfor mer robuste enn vanlige leiligheter, det vil si at leiegården har blitt renovert for å huse disse beboerne og således er materielt sett sterkere utrustet enn andre leiegårder (Socialministeriet 2004). Ansatte ved SKBO forteller også at de har erfart at det er lettere å forandre på en leilighet enn å forandre mennesket. Den materielle forsterkingen av leiegården er i tråd med en slik ny-orientering (fra å se på hva vi kan gjøre med mennesket til i stedet se på hva vi kan gjøre med omgivelsene). Dette lå også til grunn for den store danske forsøksordningen «Forsøg med boliger til særlig utsatte befolkningsgrupper» i Danmark allerede i 1999 og som i 2004 kunne vise til at de «skæve husene» var generelt egnet til bostedsløse/særlig utsatte og at beboerne også var tilfredse med å bo i dem (ibid).

Bemanning

Schandorffsgate har 7,1 stillingshjemler fordelt på 12 personer, hvorav noen er ansatt i kommunen. Schandorffsgate skiller seg fra de andre botilbudene til SKBO ved at det er et forsterket botilbud med en større grad av bemanning på døgnbasis. På intervjutidspunktet, høsten 2007, var de ansatte i en fase der de testet ut hvordan det ville være å ikke ha nattevakter i helgene lenger. Da ble huset koblet til Securitas i helgene.



Schandorffsgate – et litt skjevt hus?

Tilbudet

Huset har ti leiligheter og en hybel i tillegg til et kontor med seng for SKBOs ansatte. Her er det også en liten kaffebar og telefon til beboerne. Beboerne har ikke fellesarealer utenom dette. I tillegg til at beboerne har tilgang på brødmatt, kaffe, youghurt etc. fra kl. 09.00 til 22.00, tilberedes det hver dag ett måltid på huset. Til å begynne med tilbød de

internett på huset, men da noen beboere ikke klarte å forholde seg til at dette var tidsavgrenset, måtte tilbudet fjernes (gruppeintervju Schandorffsgate).

Huset har og er avhengig av et tett samarbeid med mange ulike etater og instanser, blant annet Natthjemmets feltpleietjeneste og TAKO (tannlegetjenesten ved Lovisenberg sykehus). Avtalen med Lovisenberg sykehus går ut på at de skal bistå ved behov for akutte innleggelser.

Beboerne har standard leiekontrakt som inkluderer et tillegg om egen oppfølging. Noen beboere «er tydelige på hva de ønsker bistand med, andre trenger lang tid for å bli trygge og få tillit til at de kan få hjelp og støtte uten å bli fratatt kontrollen over eget liv.» (gruppeintervju Schandorffsgate). Beboere må forholde seg til husordensregler som eksempelvis ikke å ruse seg i eller ved fellesarealer eller utagere voldelig mot andre beboere eller ansatte. Inne i leilighetene har de selv juridisitet, men ansatte har en avtale om at de låser seg inn i leilighetene dersom de ikke har sett beboeren over tid eller av andre grunner er urolige for beboers liv og helse. For et par av beboerne har de også avtale om fast tilsyn en gang i uken.

Schandorffsgate har som allerede nevnt en målsetting om at «ingen skal kastes ut». Dette stiller store krav til ansattes kreativitet, tålmodighet og evne til å bearbeide vanskelige møter med beboere i ulike situasjoner. Det har hendt at beboere har fått skriftlig advarsel på bakgrunn av vold mot ansatte. Slike advarsler har også fått positive utfall, ved at de har ført til ny kontaktetablering og nye avtaler som har ført til gunstigere samarbeidsklima når beboer er sint eller frustrert. Ansatte forteller at de har brukt tid på å få på plass gode rutiner og på hvordan de skal møte enkelte av beboernes adferd. Dette har vært en prosess som de forteller vil bli arbeidet videre med i tiden framover.

Oppsummerende kan vi si at også her fungerer bolig-base modellen annerledes enn slik som beskrevet innledningsvis i dette kapitlet. Schandorffsgate har hele veien vært både bolig og base til forskjell fra Steenstrupsgate 11, selv om Schandorffsgate formelt sett ligger under Natthjemmet som institusjon. Også her er det kommunen som rekrutterer beboere, ikke SKBO, selv om daglig leder har sterk innflytelse. Der skjer i liten grad direkte rekruttering av kvinner fra Natthjemmet. Hovedårsaken til det er at Nåløyet/Natthjemmet er et «drop-in» sted kun for kvinner. Det kan likevel skje en slags indirekte innsøking av kvinner fra Natthjemmet, hvis sosialtjenesten anbefaler det. De ansatte ved Schandorffsgate har noe samarbeid med andre kollegaer i SKBO, særlig gjelder det de som jobber med botiltak. De har også et faglig forum som er et viktig nettverk for dem. Til tross for dette opplever de ansatte ved Schandorffsgate at de hver dag merker at de jobber på oppdrag fra kommunen og at de er nærmere bydelene enn de er SKBO.

Ledelse, sammenheng og tilhørighet

Mønsteret som fremkommer fra samtlige gruppeintervjuer ved alle de fire tiltakene som er beskrevet i dette kapitlet, er at oppfølgerne har behov for teamarbeid på tvers av virksomhetene. Arbeid på tvers av virksomhetene har i følge ledelsen generelt sett vært et svakt punkt i organisasjonen. Slik vi ser det synes oppfølgingstjenesten å være et eksempel på dette, og kan beskrives som løst koplet i forhold til avdelingene, og fungerer som små frittsvevende satellitter i den store organisasjonen. I intervju med

generalsekretær Stålsett kom det klart fram at dette var kjente problemstillinger i organisasjonen og som de ville ta tak i.

Ledelsen for dette arbeidet har ligget på virksomhetslederne for den enkelte base. Problematikken rundt sammenheng og tilhørighet i tiden som kommer handler derfor også mye om hvordan det jobbes med forholdet mellom base og satellitt på den enkelte virksomhet. Kanskje ville booppfølgerne være tjent med en omstrukturering i form av en felles base på tvers av organisasjonen og med direkte linje til ledelsen som utgangspunkt for booppfølgingen? Behovet for dette blir enda tydeligere når booppfølgerne sier at de opplever en tettere forbindelse til sosialtjenesten i bydelen, enn hva de gjør til ledelsen i SKBO. I pakt med behovet for teamarbeid på tvers mangler det også en tydeligere felles holdning i bymisjonen for å satse på og utvikle arbeidet. Eksempler på satsing kan være å lage felles normer eller regler for utkastelse og å bli tydeligere på mål og virkemidler.

Det er åpenbart at SKBO sliter med noen dilemmaer og utfordringer her, noe generalsekretæren var oppmerksom på. For det første vektlegges desentralisert myndighet (til virksomhetslederne), noe som definitivt har noen klare fordeler, men også vesentlige ulemper. For det andre uttrykte også Stålsett behovet for samordning og organisasjonsforankring for å unngå at de som jobber i booppfølgingstjenesten opplever seg som perifere.

Slik vi ser det, handler disse utfordringene om flere ting. Myndighetsdelegering gir åpenbart fleksibilitet og mangfold i tjenestefloraen, samtidig som det også kan åpne for usikkerhet og for uforutsigbare rammevilkår. SKBO er klar over at de tar en risk hver gang de setter i gang nye tiltak. Booppfølgerne uttrykker i den sammenheng bekymring for at virksomheten skal ekspandere før de eksisterende tilbudene har blitt konsolidert og fungerer etter forutsetningene. Generalsekretær Stålsett var også tydelig på at de: «ikke vil gå videre og ekspandere før det er en opplevd vilje i de avdelingene som jobber med det. Dersom vi får signaler fra de som jobber om at dette er for tungt, skal vi ikke tyne ressursene».

Generelt sett handler dette om avansert balansekunst på flere plan: behov for ekspansjon (skrikende behov der ute) opp mot konsolidering av eksisterende tiltak (ivaretagelse av ansattes behov) samt sentral samordning versus autonome enheter, strømlinjeformet organisasjon versus mangfoldig kreativ utprøving.

Balansekunsten handler også om, slik Stålsett også påpeker, om å bevege seg mellom marked, offentlig regulering og frivillig arbeid: «Vi beveger oss i dette feltet og ønsker å være orienteringsdyktige og fleksible innenfor de rammebetingelsene som tilbys. Der vi har en faglig kompetanse ønsker vi å gå inn, men noen ganger må vi si nei eller trekke oss ut. Det er ikke alltid like klart hva kommunen legger opp til og New Public Management spøker i bakgrunnen».

Booppfølgerrollen og fortellinger fra det indre livet

SKBO tilbyr boliger med stabile oppfølgingstjenester for de mest sårbare. Arbeidet skal bidra til livskvalitet, trivsel og livsmot for den enkelte. Målet er at folk skal bo med verdighet. En forutsetning for dette er blant annet tette nettverk rundt beboere og færrest mulig personer å forholde seg til. En annen forutsetning er at den enkelte selv må gå i teten og ta initiativet til å endre sin livsførsel.

Det å få egen bolig oppleves av mange som et brudd i tilværelsen i seg selv, fordi det kan medføre ensomhet. I tillegg kan det innebære slutten på et nomadeliv som det ikke uten sorg eller markering er lett å gi slipp på. Statuspassasjen fra nomadeliv til bosatt innebærer endringer i personlige rutiner og praksiser som har vært lite påaktet i oppfølgingsarbeidet hos tjenesteytere (Taksdal m.fl. 2006). I dette kapitlet skal vi gå nærmere inn på hvordan beboerne selv vurderer hvordan det er å bo i husene og hva som er viktige tema for dem.

Vi skal også se nærmere på innholdet og metodikken i oppfølgingstjenesten til SKBO og hvordan de forholder seg til de ovennevnte forutsetningene og utfordringene. Vi vil se på de ulike rollene som oppfølgeren har i møtet mellom brukere på den ene siden og det offentlige hjelpeapparatet på den andre siden. Er oppfølgertjenesten en ny variant av støttekontaktordningen eller inneholder tjenesten noe mer enn dette? Hvilke roller opplever booppfølgerne selv at de har? Vi skal få fortellinger fra sosialkonsulenter i sosialtjenesten på dette, få lese historier fra oppfølgerne selv og til slutt, men ikke minst fra beboerne om livet på huset og deres opplevelse av Bymisjonens oppfølgingstjenester.

Relasjonsarbeid og forventninger fra sosialtjenesten

SKBO er, som vi allerede har vært inne på flere ganger, ikke endringsorientert på en påtrengende eller disiplinerende måte overfor brukerne. I intervjuene med konsulenter i sosialtjenesten i de tre bydelene fremkommer det at de synes Bymisjonen gir gode tilbud men at de godt kunne vært klarere på mål. Sosialkuratorene forteller at de «vurderer det ekstra nøye når folk fungerer ganske greit» (intervju med sosialkonsulent 1). Da vi spurte konsulenten om hun kunne utdype dette svarte hun slik:

Vi må vurdere kostnadene og spørre oss om vi klarer å lage noe av det samme i bydelen. Hvis bydelen vurderer at beboeren er godt fungerende kan det være at Bymisjonen ikke blir vurdert. Tenker i forhold til at klienten skal videre – trappetrinnsmodellen – det er viktig at når vi kanskje søker noen inn i SKBO sine tiltak at de har fokus på mål, det at den enkelte skal bo selvstendig til slutt. (sosialkurator 1).

Her ser vi hvordan SKBO sitt langsiktige relasjonsarbeid og endringsorientering skiller seg fra vurderingene i det offentlige. Relasjons- og stabilitetsarbeidet og den tiden dette arbeidet kan ta, inngår også som en viktig brikke for SKBO på vei mot målet. For Sosialtjenesten er det på grunn av denne meningsforskjellen viktig at Bymisjonen er tydelig på mål, slik som denne sosialkuratoren formulerte det: «Viktig å vite hva man

gjør, hva arbeidet skal være, kan ikke bare tro at noe skjer. Hva skal den enkelte bruke oppholde til?»

Samtidig erkjenner sosialtjenesten at de har mindre kapasitet til å lære sine brukere å kjenne på samme måte som frivillige organisasjoner. Derfor er det bra for sosialtjenesten at Bymisjonen har det daglige oppfølgingsansvaret for en del beboere. I følge sosialkuratorene vi har intervjuet er det litt frustrerende at Bymisjonen kan gå dypere inn i sakene enn dem. For sosialkuratorene er hverdagen slik at noen saker prioriterer seg selv. Til forskjell fra sosialtjenesten kan bymisjonen for eksempel «ha faste tema, de er mer med inn i leiligheten og følger beboer mer på møter og til andre tiltak» (sosialkurator 3). Som nevnt deltar de også i ansvarsgruppemøter som sosialtjenesten for så vidt også gjør. Hovedforskjellen er at sosialtjenesten ikke har kapasitet til å gå slik i dybden.

Når Bymisjonen er inne som booppfølgere, konsentrerer sosialtjenesten seg om de økonomiske sidene ved forholdet og sørge for at nødvendige søknader blir skrevet. Dette løses ulikt fra sosialtjeneste til sosialtjeneste. En av sosialkuratorene har valgt å løse dette ved å være til stede i oppgangen en halv dag i uken. Dette var både beboere og oppfølgerne vi har intervjuet svært fornøyd med. Det samme var kuratoren. Slik fikk de løst opp noen knuter og løst saker på kort tid, saker og spørsmål som ellers kunne ha trukket ut i langdrag.

Bymisjonen har også en rolle som livreddere. I intervju med Rikard kom dette godt fram: «Rusfri og rusfri? Jeg våknet såpass til live, kunne ha tippet over den andre veien. Jeg vet ikke hvordan det kunne ha gått». Aina sa det slik: «Jeg var så langt nede at det var egentlig, bare liksom å vente på å få sosialhjelpsutbetalinga for å sette meg en overdose». Sosialtjenesten bekrefter dette bildet av livredderjobben til boppfølgerne: «De følger dem opp daglig, det er sikkert en veldig vanskelig jobb, plutselig er det en som går amok og en får seg et slag. At de følger opp det de kan, det er jeg sikker på. Det er deilig at han blir ivaretatt, og at han har en seng» (sosialkurator 2).

Gjennom den nære relasjonen til beboer blir SKBO en slags brobygger mellom beboer og sosialtjeneste. I følge en av beboerne, Lene, var dette den eneste løsningen som hadde fungert for henne i det hele tatt. Hun kunne ikke se for seg hvordan sosialtjenesten kunne løpe etter henne på gata og spørre henne om å bli med på ditt og datt: «Pluss at der er et helt ukjent menneske (sosialtjenesten) som du må forklare nok en gang hva alt er, og hvordan alt har fungert, og hele historien. De har laget seg et bilde av hvem du er, det ble litt å sette folk i bås» (Lene).

Lene forteller videre at: «Jeg er ikke så flink til å møte opp og å lage avtaler. Booppfølgeren kjører meg til møter. De ansatte her kjenner meg, de ser det på meg hvis det er noe». Ingen av beboerne vi intervjuet følte at de ble mast på, eller pådyttet noe: «Nei, det var helt flott det, de løper ikke rundt ørene på deg» (Rikard). Aina sier at «du får liksom den hjelpen du ber om eller har behov for, du blir ikke presset til noe mer enn det du vil ha, at det ikke er noen vilkår for å få det. Dem er helt fantastisk. Får hjelp til å bruke nettet» (Aina). Hun opplever også at SKBO er fleksible fordi de ikke blir utestengt hvis husleien ikke betales i tide. Beboerne ser også fram til at ansatte fra Aktivitetshuset Prindsen blir mer tilstedeværende i Steenstrupsgate 11. En grunn til dette er at flere av beboerne i Steenstrupsgate sliter med angst og trenger trygghet. Noen hadde også sett at de var enda mer tilstede, for eksempel på kveldstid.

Sosialtjenesten erkjenner at SKBO får mer tillit fra klientene enn det de får: «Det virker mange ganger som at klienter stoler mer på SKBO, vi er den store stygge ulven. Klienten lytter på Bymisjonen» (sosialkurator 3). En tredje beboer sa også at «Det føltes godt å bli fulgt opp uten å bli voktet. Bymisjonen har ikke et forandringspress. Jeg får aksept for hvem jeg er» (Fredrikke). Ole sa at han hadde gode erfaringer med booppfølger som samtalepartner:

Ja, dagene går lett veldig fort. Oppfølger har vært flink til det med regninger da. Han har virkelig fått det litt sånn på stell, har fortalt meg det at nå må du betale regninger, det er viktig og sånn. Jeg bruker svare lang tid på å svare, altså på å betale de regningene, og eh det er alltid rotete hos meg og sånn, det har jeg fått mye tilbakemeldinger på, altså konstruktiv kritikk da (Ole).

I følge Ole fungerer det fint:

Det har fungert og det er veldig hyggelig...De ser vel at jeg har potensialet til å forbedre meg. Og så sier de som så at hvis du gjør det og det riktig, så blir ting mye enklere for deg, så slipper du å tenke på det hele tiden.

Sosialkonsulentene påpeker imidlertid at Schandorffsgate og Steenstrupsgate 11 er spesielle, fordi de er ment å være livslange tilbud, til forskjell fra Thaulows vei som ikke har samme status. Sosialtjenesten har med andre ord i utgangspunktet ikke samme forhåpninger til så store endringer hos noen av klientene som bor i de to tiltakene. Likevel har sosialtjenesten erfart positive endringer hos noen av beboerne, eller slik som en annen sosialkonsulent i en annen bydel beskrev det: «Jeg har bare godt å si om samarbeidet med bymisjonen». Til tross for at sosialkuratoren nærmest hadde gitt opp klienten sin, mente hun at Bymisjonen likevel kunne få til noe:

De prøver jo allikevel. De har egentlig fått til litt endring. Han begynner å bli litt sånn glad i leiligheten sin, som han ikke har brydd seg om så mye. Nei, vi har ikke så store forhåpninger til så store endringer (sosialkurator 3).

Fra oppfølgerne sitt ståsted handler arbeidet om et sterkt fokus på å «være stabilisatoren, om å stå i det og legge opp til stabilitet (gruppeintervju SKBO). Dette står i kontrast til sosialtjenesten og kan forklare noe av den faglige uenigheten om beboerproblematikk og bistandsbehov som vi pekte på i forbindelse med Thaulows vei i forrige kapittel. SKBO ønsker ikke å ha klart uttrykte forventninger om endring i livsførsel slik som sosialtjenesten krever. For dem er det relasjonen som er grunnlaget for et godt samarbeid mellom beboer og oppfølger og som i neste omgang kan føre til endring.

Denne relasjonstenkningen har vært en del av filosofien til SKBO i sin alminnelighet og gjelder også for de ulike aktivitetstiltakene som for eksempel Aktivitetshuset Prindsen. Filosofien har så blitt overført til botiltakene. For oppfølgerne er det viktig ikke å stå fram med en behandlingsprofil. De ansatte skal ikke fokusere på diagnoser, men legge opp til at den enkelte selv tar kontakt med dem. I huset skal ikke ansatte banke på, eller trenge seg på. Kunnskap om folks lidelser kan likevel være viktig for å møte dem i riktige situasjoner knyttet til bosituasjonen. Boligen skal derfor så langt det lar seg gjøre være et fristed uten for mye spørsmål. Dette fordi situasjonen er spesiell, man nærmer seg den private sfæren til folk:

Selv om boligen er privat innebærer det at vi har noen retningslinjer for hvordan vi skal forvalte vårt ansvar for oppfølgingen. Det kan i noen tilfeller også handle

om å banke på døra og «bry seg» avhengig av hva som er avtalt med den enkelte beboer (gruppeintervju SKBO).

Når noen for eksempel misligholder leiligheten byr dette på utfordringer. Selv om de ansatte hele tiden må finne rollen til beboernes beste, følger det likevel et ansvar med det, hvis beboerne for eksempel ikke gjør rent.

Beboerne om huset og den hjelpen de får av booppfølgerne

Hjelpen beboerne får kan bestå i alt fra hjelp til å ringe sosialtjenesten, lage en plan for hvordan beboerne vil bruke oppfølgingen til å gjennomføre planen i samarbeid med booppfølgerne. Hjelpen kan også bestå i at booppfølgerne gir råd og veiledning om økonomi og deltar i ansvarsgruppemøter sammen med beboerne. Det kan også handle om hjelp til å jobbe med nettverk, som å få et nøkternt nettverk.

Beboerne kan ha ansvarsgruppemøter med mange instanser så som: LAR (legemiddellassistert rusbehandling), fastlege, psykolog, ruskonsulent og sosialkurator. Alle beboerne som har ansvarsgrupper forteller at det er greit at booppfølgerne deltar på møtene. Det er opp til beboeren selv om de vil at booppfølger skal bli med. Beboerne forteller at dette bidrar til at de opparbeider, og får et fortrolig forhold til booppfølgerne. Det følgende sitatet beskriver på en god måte hva relasjonen kan bestå i:

Hun (booppfølgeren) er nesten med på alle møtene, jeg har fått et fortrolig forhold til henne. Kan prate med henne om det meste. Det var en gang at jeg nettopp hadde hatt noen runder og prøvd å slutte med rusinga da. Og så var det en gang jeg sa til henne at jeg har skikkelig rustring, hva skal jeg gjøre. Og så sa hun bare jeg vet ikke. Og da tenkte jeg at det er litt dårlig å jobbe med det her og så vet hun ikke det. Men så har jeg funnet ut, jeg har tenkt mye på det, at dette er ting som jeg må finne ut selv, hun kan ikke svare meg på hva jeg skal gjøre da. Jeg har liksom fått tid til å utvikle mine egne mekanismer på de tingene (Fredrikke).

Sitatet vitner om at relasjonen mellom denne beboeren og oppfølger best kan beskrives som en nær coach-relasjon. På bakgrunn av sin kunnskap visste oppfølgeren hva som var den riktige strategien å velge i denne vanskelige situasjonen. Svaret var «jeg vet ikke». I et annet tilfelle, eller på et annet tidspunkt er det mer sannsynlig at hun vil gi et annet og noe mer normativt svar for å forsøke å forhindre at beboeren ruset seg.

Blant dem vi har intervjuet befinner det seg beboere som har bodd i husene over både kort tid og lang tid. Noen har bodd i husene mer enn to år, ja opp til fire år, og andre kun et halvt års tid. På spørsmål om hvordan det er å bo i huset svarer samtlige beboere positivt, at «det er veldig bra å bo her». En beboer fortalte at han etter en stund hadde funnet ut at han ikke hadde noe der å gjøre. Han var en av dem som på intervjutidspunktet hadde kommet seg ut av en rusesituasjon og videre i livet med hjelp fra booppfølgerne i SKBO. Han fortalte at han hadde hatt det veldig bra de årene han hadde bodd i huset. Han hadde fått orden på livet sitt. Nå bodde han i eget hus, hadde jobb og kjæreste og hadde det i det hele tatt ganske bra.

Flere beboere påpeker at det er «veldig greit å vite at en har livstidskontrakt» slik som en av beboerne formulerte det. En annen formulerte det slik: «Det er liksom det som er litt vanskelig da med å flytte inn i et helt nøkternt borettslag, hvis det da skjærer seg så kan en da bli kastet ut. Slipper det her». I alle husene settes det stor pris på at en kan bo

der så lenge en vil. Noen av husene tilbyr også ren omsorg, slik som Natthjemmet, som har feltpleie. I ett annet hus svarer en beboer på spørsmålet om det er litt mat å få: «Ja, det er jo ikke bare *litt* mat. Det er jo frokost. Det står jo brød der hele tida. Masse pålegg og god middag hver dag» (Jakob).

Fredrikke forteller om booppfølgingen:

Det som jeg synes har vært veldig fint med den booppfølgingen, det er at det er veldig hyggelige folk som kommer på besøk om kveldene, lager perlekjeder og sånt. Litt deilig at du ikke blir vokta, at det ikke er institusjonspreget.

Videre forteller hun at booppfølgingen for henne har gått gjennom flere forskjellige faser. I begynnelsen fikk hun og booppfølgerne laget en plan for hva hun skulle bruke oppfølgingen til. Planen var individuell. For henne var akkurat det veldig fint. Hun hadde problemer med å komme tidsnok til møter, holde orden på dagen og tiden og sånne ting. Hjelpen hennes bestod i å komme seg på alle de viktige møtene med sosialkontoret. Dette var veldig viktig for henne.

Booppfølgerne understreker imidlertid at det ikke er riktig å si at booppfølgingsarbeidet starter med en planleggingsfase som så går over i en gjennomføringsfase. Så enkelt er det ikke. Snarere heller kan arbeidet beskrives som å gå i sirkler. En vet ikke alltid hvordan det vil gå videre. Arbeidet er preget av både framgang og motgang og det i varierende grad. En kan kanskje se behovet for å vende tilbake til en ny planleggingsfase eller oppleve at en lenge stå på stedet hvil. En kan også plutselig overraskes av rask framgang. Kanskje kan arbeidet mer karakteriseres som et stigespill, med plutselig tilbakegang, men også store eller små framrykk.

Fredrikke forteller videre at det for henne også handlet om:

..mellommenneskelig kontakt, man blir jo veldig ensom og du har ingen venner du kan stole på, alle er bare ute etter penger og ting og tang, ikke sant. Du har liksom en trygghet. De har over tid opparbeidet trygghet for meg.

De beboerne som vi har møtt på i denne undersøkelsen har slik som Fredrikke sier, ikke gitt uttrykk for ensomhet i samme grad som beboerne som ble intervjuet i «På Randen av å bo» (Taksdal m. fl. 2006). Det er all grunn til å tro at den direkte årsaken til dette er hva Fredrikke og andre forteller i intervju med oss, at ansatte i SKBO representerer trygghet og mellommenneskelig kontakt, og at de opparbeider et fortrolig forhold til kontaktpersonene sine. For noen beboere er det faktisk også slik at de gjerne ville hatt booppfølgerne mer til stede på huset, slik som tilfellet er med beboerne i Steenstrupsgate 11. Andre gir også uttrykk for at de gjerne ville hatt booppfølgerne med seg videre, dersom de flytter videre til et annet bosted. Atter andre igjen synes det er greit at det ikke er en portnerbolig på huset, slik som tilfellet er med beboerne i Thaulows vei, og at de får kontakt med oppfølgerne når de trenger det.

Beboere forteller videre at de setter pris på at de har booppfølgerne som en megler eller som en mellommann som de kan ty til dersom noen bryter ordensreglene på huset. Dette er arbeidsoppgaver som mer kan karakteriseres å inngå i en slags advokat-rolle for booppfølgerne. Beboere forteller at det skjer at mat, klær eller andre ting blir stjålet: «Da kan jeg si fra til de og så har vi et husmøte for å prøve rydde opp i tingene. Hvis det er noen som bryter ordensreglene veldig, så kan man si i fra til de. Det er veldig greit da». En annen beboer sier at de har beboermøte på huset men at ikke alle alltid stiller opp.

På beboermøtene snakker de om hva som har skjedd og hvordan det er på huset for tiden.

Beboerne tar gjerne initiativ til å forandre på ting på huset og beboermøtene er en slik anledning. Et tiltak som en av beboerne hadde tatt initiativ til var å forsøke å redusere besøk på huset når han selv var veldig sliten. Det er imidlertid ikke alltid at beboer har tid til å vente på oppfølgerne dersom han eller hun er sterkt bekymret for noe, som for eksempel for en av naboene. Et eksempel her er en beboer som fortalte at han hadde tatt initiativ til å ringe politiet på kveldstid (når ingen booppfølgere var tilstede på huset) fordi en av naboene hadde gjort ham veldig engstelig på grunn av vedvarende gråt, deretter stillhet og så kontinuerlig mobiltelefonringing.

Et hjertesukk fra beboerne er at besøkende eller andre naboer kan skape utrygghet i huset. Dette kommer vi litt tilbake til nedenunder. Et annet hjertesukk er at noen lengter etter en god prat når det stormer som verst. En av beboerne forteller det slik:

Jeg har blitt jævlig mye mobba og banka og forfulgt og sånt noe og ikke blitt forstått. Jeg er helt utbrent nå, altså... Hele tida så har jeg trusselen hengende over meg at gjør jeg noe feil så må jeg på sykehus.

Han forteller at han verken vil på sykehus eller i fengsel:

Jeg prøver å la være så godt jeg kan, jeg skulle liksom hatt noen som forstod det! (pause). Og heller tok en prat med meg når jeg fikk et anfall liksom i stedet for å kjøre meg opp på sykehuset eller i fengsel.

Oppsummerende kan vi si at hjelpen beboerne får er mangfoldig og individuell. Dette avsnittet viser kun litt av hvilke behov booppfølgerne står overfor og hvilke utfordringer som kan oppstå. I det videre har vi på bakgrunn av det beboerne har fortalt og på bakgrunn av det booppfølgerne selv har sagt, forsøkt å oppsummere spennet i oppfølgerrollen i form av å det å kunne bevege seg imellom den tette og mer intime coach- rollen til den mer utadrettede advokat-rollen.

Ulike roller i oppfølgingsarbeidet

Slik vi ser det, kan rollen til oppfølgere dels beskrives som «coach» fordi arbeidet er så individuelt, behovsstyrt og «tett på» bruker. Dette er en relasjon som først og fremst dreier seg om samarbeidet beboer og oppfølger imellom og den kunnskapen som over tid utvikles om hva som fungerer og hva som ikke fungerer. Oppfølgeren bruker «seg selv som instrument» i arbeidet. Han eller hun står i en fortrolig relasjon til beboeren og opparbeider mye kunnskap om hvordan akkurat denne beboeren best kan myndiggjøres i bestemte situasjoner. Samtidig er det en stor spennvidde i arbeidet som kan beskrives fra rollen som coach på den ene siden til rollen som advokat på den andre siden.

Advokatrollen er en mer utadrettet rolle som vis-a-vis andre samarbeidspartnere i det private og det offentlige hjelpeapparatet. Advokatrollen innebærer å tale beboerens sak og få ting til å skje fra andre instanser. Også sosialtjenesten har rollen som advokat i mange tilfeller, særlig når det gjelder forholdet til bydelen: «Vi er advokat opp mot bydelen for å få et vedtak på en bolig for eksempel, vi må kunne dokumentere, det er en tøff jobb å styre pengene til folk, vi reklamerer for klientene våre» (sosialkurator 1).

Mellom disse rollene kan en også ha andre roller, eller «hatter» på seg som booppfølger. Et eksempel kan være det å fungere mer eller mindre i rollen som

pårørende eller oppdrager med alle de utfordringer det kan by på. Et annet eksempel er at man også blir en venn. Ved siden av den mer utadrettede advokatrollen kan en også oppleve å ta på seg byråkrathatten, også det i forhold til eksterne samarbeidspartnere som for eksempel sosialtjenesten.

Oppfølgerne er ved siden av slike roller også koordinatører og administratorer, de er igangsettere av ulike ting, får personene det gjelder inn i en bosituasjon og gir oppfølging videre. Kort sagt så er oppfølgeren en medspiller eller en støttespiller i forhold til mye i personens liv, men er hele tiden bevisst på å la personen selv ta ledelsen. Utfordringen blir å skape kontinuitet og være der hele veien og skape god dialog gjennom humor og avmystifisering (gruppeintervju SKBO). En forutsetning for dette er kunnskap om den enkelte og hans eller hennes situasjon og oversikt over hvem, hva og hvor for å få ting til å skje. En annen forutsetning er det å ha muligheten til å kunne reagere raskt og ta ting på sparket.

Det kan variere fra relasjon til relasjon hvilke roller man går inn i. For noen oppfølgere i SKBO kan coachrollen for eksempel være mer fjern fordi: «coach krever mer samarbeid enn hva beboerne er i stand til» (gruppeintervju SKBO). Det å være personlig coach forutsetter ressurser hos den som hjelpes eller at beboer er innstilt på selv å ta ledelsen. For booppfølgerne handler rollen om å finne sin rolle innenfor den spennvidden som er omtalt ovenfor og å prioritere denne rollen.

Koordinering og deltakelse på ansvarsgruppemøtene er eksempel på arbeidsoppgaver som kan by på utfordringer, dels fordi det kan være vanskelig for noen av beboerne å komme seg av gårde på møtene, noe som vi har vært inne på tidligere. For andre kan ansvarsgruppen fungere bra, for andre mindre bra og for andre igjen kan det ta tid før gruppen fungerer. Det som gjør en forskjell er selve booppfølgertjenesten og den nære kontakten oppfølgerne og beboerne imellom.

Booppfølgerne arbeider bevisst med å motivere beboerne til i størst mulig grad å ta hånd om egen hverdag. Det fokuseres på hver enkelt beboers ressurser, behov og mål. Det er viktig for dem å legge til rette slik at beboerne kan ta imot hjelpen på egne premisser, uten at det oppleves som forventinger og krav om de store forandringer. Mange beboere er veldig sårbare og takler ikke så bra at andre skal inn i deres liv. Det er derfor viktig å være sensitive og finne en form som passer for begge parter. Dette er noe av den utfordringen som ligger i coach-rollen. Med advokat-rollen kan det by på utfordringer å være megler mellom ulike beboere, ha ansvar for beboer, å stille opp for beboer i tilfelle konflikter eller bråk og trykke på de rette knappene til for eksempel helsetjeneste og sosialtjeneste for å endre noe.

Mellom hospits, institusjon og bolig

Samtlige beboere vi har intervjuet var som vi allerede har vært inne på veldig takknemlig for tilbudet. Noen så på tilbudet som et sted de ville bo lenge, mens andre så på huset som et godt tilbud mellom hospits og institusjon. For dem var det en god mellomstasjon. De ville flytte videre etter hvert. For andre var det et positivt «endestopp». Aina fortalte at hun absolutt var interessert i å skrive ny leiekontrakt. For henne var det veldig godt å ha et botilbud på livstid. Hun fortalte at hun ville roe seg ned her og bo her så lenge hun kunne. : «Det er et viktig sted. Det er første gangen jeg

bor for meg selv. Det er slitsomt med naboer og traumer, men det er positivt endestopp!»

Jakob pekte på at «Det er jo litt sosialt og. Det blir jo litt stusselig å være for seg selv. Det er en sånn god følelse med dette huset her». Jakob mente at huset er bra å bo i fordi det er åpent (til forskjell fra institusjon): «Jeg kan hjelpe de som er svakere enn meg med husrom og veiledning. Jeg får være konge». Han fortalte videre at huset er «mye bedre enn hospits – der folk råtner bort». Han fortalte også at huset faktisk hadde vært drømmen hans da han var yngre. Han vil ikke bort fra huset. Han fortalte at han var redd for alternativet. Beboerne setter med andre ord høy pris på at det huset de bor i er et helt vanlig hus og ingen institusjon. Dette gir dem glede og følelse av tilhørighet og normalitet. Det å få lov til å være sosial verdsettes høyt, samtidig som de erkjenner at det til tider kan være slitsomt å ha mye besøk og at dette kan gjøre beboerne på huset utrygge.

Raushet, urolige hus og grensesetting

Flere av husene er preget av gjensidig raushet, ikke bare beboerne imellom, men også mellom booppfølgerne og beboere. Rikard sa det slik: «Jeg har stilt opp for dem (SKBO) også». I følge oppfølgerne så er det «et fellesskap mellom beboere, de kjenner hverandre, gir hverandre dop, de er raus med hverandres galskap eller annerledeshet». Rikard fortalte videre: «Det var en jente som ble kvalt i trappa. Jeg reddet livet hennes. Jeg har hjulpet folk med å bo, skrudd sammen møbler, handle på butikken».

Samtidig får vi et inntrykk av at husene er urolige. Rikard sa at det er: «veldig bra å bo i huset, men det er vanskelig når andre ruser seg». Dette utsagnet er dekkende for andre beboere også. «Å bo her er veldig fint, men det varierer litegranne ettersom hvem som bor der, noen naboer drar med seg litt for mye feile folk. Skjer innbrudd i oppgangen. Det er en eller noen som ødelegger for andre» (Aina).

Lene forteller at hun hadde fått merke at de ansatte ikke var helt enige om reglene: «Det er det eneste jeg kan sette fingeren på. Det som er lov den ene dagen er plutselig utvisningsgrunnlag den neste dagen». Ansatte forteller også i intervju med oss at «noen har tøyd strikken veldig langt» og at de har problemer med grensesettingen på huset. Aina, som bor i et annet hus, bekrefter dette: «De er veldig tålmodig her, litt for snille. De gjør ikke noe med naboer som gjør leiligheten om til en svinesti. Men samtidig er det litt vanskelig å gjøre noe med det».

I gruppeintervjuet forteller ansatte at grensesetting kan være gjenstand for konflikter. De forteller at de av og til har behov for å kunne dokumentere og at «de noen ganger må dytte, blåse opp stemmen og utøve litt myndighet» (gruppeintervju SKBO).

Beboere bekrefter også som allerede påpekt av booppfølgerne, at de bruker basen som for eksempel Aktivitetshuset Prindsen lite. Dette kan være fordi beboeren har problemer med å komme seg ut. De gir uttrykk for at de gjerne skulle ha brukt tilbudet mer, men på grunn av panikk eller angst kan det bli for vanskelig.

I dette kapitlet har vi drøftet ulike sider ved relasjonsarbeidet og booppfølgerrollen. Til tross for at SKBO sin filosofi synes å skille seg fra sosialtjenesten når det gjelder det langsiktige og kontinuiteten/stabiliteten i arbeidet, og problemene med stykkprisordningen, har vi også vist til eksempler på gode samarbeidsrelasjoner mellom

Bymisjon og sosialtjeneste. Et eksempel er der hvor sosialkurator er til stede i huset en halv dag i uken for å hjelpe med søknader og slikt. Dette var en ordning som viste seg å fungere godt for alle parter.

Kapitlet har vist at verken coach-rollen eller advokat-rollen uten videre er enkel å ta på seg og at spennvidden er stor mellom disse rollene hvor det også er andre roller man tar på seg mellom individ og hjelpesystem. Her trengs fingerspissfølelse og kunnskap om hva som er den beste strategien i forhold til den enkelte. Advokat-rollen er til forskjell fra den mer intime coach-rollen mer utadrettet og krever ferdigheter om hvordan føre en sak overfor andre parter. Kapitlet har videre vist at husene for noen beboere er et positivt «endestopp», mens det for andre er en gunstig mellomstasjon. Beboerne er i det store og det hele fornøyd med husene og booppfølgerne. Særlig gir de uttrykk for at det er godt at tilbudet er varig.

Veien videre i booppfølgingsarbeidet

Booppfølgertjenesten til SKBO er slik vi ser det et nytt tilbud, et nytt grep i Velferdsnorge der utfordringene er mange. En samfunnsmessig utfordring er at mange står *alene*. En annen er at *hjelpen tar for lang tid*. En tredje samfunnsmessig utfordring er at samfunnet synes å *mangle en politikk for forebygging* på dette feltet. Dette var et punkt som kom fram i intervju med beboere, at barn og ungdom ikke blir sett før det er for sent. Vi har også pekt på at det synes å foregå en samfunnsendring i retning av *større ensomhet* og at bymisjonen sitt arbeid gjennom booppfølgerne sitt arbeid virker forebyggende her. Det framkom også i intervju med beboere at *toleranse er et savn*. *Tid til samtale* når det stormer som verst er også et savn fra beboerne sin side. Dette er noen av utfordringene og konteksten booppfølgertjenesten står i.

Veien videre i booppfølgingsarbeidet er tema for dette kapitlet. Kapitlet bygger på drøftingen i de foregående kapitlene og presenterer diskusjoner og resultater fra gruppearbeidet ved Hausmania-seminaret den 10.12.2007. Kapitlet drøfter først og fremst utviklingsmuligheter når det gjelder selve booppfølgerrollen og tilbudet basert på booppfølgerne egne erfaringer. Til slutt drøftes vilkår for et godt boligsosialt arbeid.



Hausmania desember 2007

Balansering av ulike roller

Booppfølgerrollen overfor bruker er i seg selv mangesidig og byr på utfordringer. I relasjonsarbeidet må booppfølgeren kunne balansere mellom ulike roller som coach, terapeut, advokat, venn og oppdrager avhengig av brukerens behov og uttrykte ønsker. Noen brukere makter for eksempel ikke et tett samarbeid slik som coach-rollen krever, mens andre ønsker tett oppfølging. På seminaret ga også booppfølgerne uttrykk for at de ønsker mer kompetanse i advokatrollen, som for eksempel kunsten å målbare behov, i å «forføre» og å fremstå enda tydeligere overfor sosialtjenesten. Noen lykkes da også godt i denne siden ved arbeidet, og det er dermed viktig å finne arenaer hvor overføring av og refleksjon rundt kunnskap om god praksis kan finne rom. Samtidig er det et mål å

ivareta særegenheten og mangfoldet i måter å drive booppfølging på, og å unngå både å bli for ensartet (entydige) og for like det offentliges tjenestetilbud (regelryttersk).

Her er variasjonene store og i de fleste tilfeller går booppfølgeren inn og ut av flere roller og anvender et stort repertoar av innfallsvinkler. Det er en styrke å kunne gå inn og ut av relasjonene som etableres for å kunne balansere nødvendig nærhet når det trengs og nødvendig avstand når det trengs. Det anses i den sammenheng som viktig å sette grenser for å unngå utbrenthet eller at en går på akkord med seg selv. Dette er kanskje en av de vanskeligste utfordringene ettersom «tjenesten» skal være preget av en nærmest «uforbeholden støtte» og ekstrem grad av tilgjengelighet for brukerne. Med tanke på SKBOs ivaretagelse av sine arbeidstakere, utgjør dette en krevende utfordring for ledelsen hvor rommet for refleksjon, klarer grenser og veiledning står på dagsordenen. Dette arbeidet utgjør også og kanskje i sterkere grad en personlig utfordring for booppfølgerne selv – i grenselandet mellom «kall» og reflektert faglighet.

Ambulerende og stedfast

Et annet trekk ved rollen overfor bruker som også er utfordrende, er at den varierer mellom å være ambulerende og å være stedfast. Noen oppfølgere er som vi har påpekt mer «stedfast» enn andre. Av og til kan det være vanskelig å avgjøre hvorvidt en sak skal løses på den ene eller andre måten. Noen ganger vil den ambulerende måten å tilnærme seg en situasjon på være selvsagt og den beste løsningen, andre ganger ikke. Og det til tross for at det til tider kan være tidkrevende, stressende og utfordrende. Den ambulante metoden kan oppleves som mer involverende, særlig når en følger tett på andre menneskers mer eller mindre innfløkte og kaotiske privatliv.

På akkord med egne verdier

Ved siden av dette forholder booppfølgerne seg til ulike samarbeidspartnere i det offentlige som krever resultater og dokumentasjon. Booppfølgeren er dermed også administrator og koordinator i forhold til kommune eller bydel og må kunne vise til resultater av arbeidet. Booppfølgeren kan gå på akkord med sine egne verdier, særlig når kommunene ønsker å inngå midlertidige kontrakter. Dette forpurrer SKBOs satsing på relasjonsbygging og stabile rammer. SKBO har også selv pekt på at stykkprisfinansiering, slik noen bydeler krever, er et vanskelig, for ikke å si umulig prosjekt for SKBOs booppfølgere.

En vid tjeneste i krysspress

Booppfølgertjenesten er slik vi ser det, en vid tjeneste. Den er også i krysspress mellom bruker, offentlige tjenesteytere og egen organisasjon. Tjenesten er stilt over for ulike krav og utfordringer. Situasjonen kan være preget av usikkerhet fra både oppdragsgiver og bruker. Det framkom på seminaret at tjenesten også har en uavklart status internt. Man opplever for eksempel at økonomien i noen grad styrer mer enn relasjonen.

På seminaret kom det fram et klart ønske om en nærmere avklaring av selve begrepet booppfølger, om metodikken, faglig innhold og det ble uttrykt behov for en «selvstendigjøring» av rollen i lys av krysspress-situasjonene. Tjenesten har slik vi har

påpekt, gjennomgått en dreining fra base som utgangspunkt til bolig som forankringspunkt. Dette har skapt behov for både å utvikle faglighet og en «vi-følelse» blant booppfølgerne og å strukturere booppfølgingsarbeidet annerledes, som å tenke kollektivt på tvers.

For å utvikle metodikken ble det uttrykt behov for samspill internt og utveksling av erfaringer på tvers om rollene som angår bruker og bydel og å systematisere det som fungerer. Et eksempel som ble nevnt på Hausmania-seminaret var behov for utveksling av kunnskap i forbindelse med det å gi opp når man opplever å komme til kort.

Konsolidering av tilbudet

Vår beskrivelse av booppfølgingstjenesten som en satellitt viste seg å være en treffende beskrivelse av tilbudets karakter. Seminaret uttrykte et stort behov for å konsolidere heller enn å ekspandere, selv om det framkom ulike meninger om dette på seminaret. Dette er en klassisk problemstilling i sosialarbeidsfeltet, hvor det finnes få om noen entydige svar. Men det kom i alle fall fram at det er behov for økt refleksjon og intern diskusjon i SKBO om dette. Diskusjonen på seminaret dreide seg først og fremst om behovet for en videre strukturering av arbeidet, det å utvikle gode metodiske redskaper og om behovet for samarbeid og å skape en felles holdning over institusjonelle grenser. Dette for å styrke arbeidets egenart, bevare og utnytte mangfoldet og for å se fellesskapet og skape samhandling på tvers.

Fleksibilitet og tilgjengelighet

Sosialtjenesten etterspør tjenestene til SKBO. Fra intervjuene med sosialkuratorene framkom det at de erkjenner at de som arbeider i sosialtjenesten representerer et litt for firkantet system, at de har for mye turnover og for mye sykemeldinger. Presset er stort også her. De påpekte at der er behov for flere døgnovernattingsplasser i forbindelse med overgang fra institusjon til bolig, det er behov for flere skjeve hus og lavterskeltilbud. Der er kort sagt behov for et mer differensiert, fleksibelt og tilgjengelig botilbud slik som SKBO tilbyr.

På et av Norges største sosialkontor møtte vi tøffe skranker – men også en tøff sosialarbeider. Noe av det første «Gunn» forteller oss er at det er et skrikende manko på kommunale boliger i Oslo generelt og i denne bydelen spesielt. «Det helt forferdelig, med lange ventelister». Det er særdeles vanskelig å finne noe for de vanskeligst stilte. Prosessen er slik at først «skriver vi en sosial rapport, og så undertegner dem en avtale med booppfølgerne og så sendes det til boligkontoret som sitter med prioriteringen.

Samarbeidet med SKBO oppleves som bra fra hennes side, selv om hun ser at de har forskjellige funksjoner og perspektiver: «Vi må gå ut i fra vårt regelverk. Det virker mange ganger som om klientene stoler mer på SKBO. Vi er den store stygge ulven. Klienten lytter mer på bymisjonen.»

For oss ser det ut som om sosialtjenesten oppleves mest som kontrollører. Skranker og stengte dører er det første som møter deg (se bildet), og vi fikk en sterk fornemmelse av noe kaldt og fengselsaktig. Det virker som om det er vanskelig å komme i kontakt med tjenesten og de som jobber der virker rimelig utilgjengelige. Til dette svarer hun at kontoret er for stort og skal betjene altfor mange klienter. «Det kan virke litt lukket, men vi må beskytte oss. Det er ikke sjeldent at vi opplever trusler om hærverk. Det at vi har tre avlåsable båser, er også med tanke på klientene. Men jeg skjønner ikke hvordan det skal gå i framtida med gjennomføringen av NAV-reformen. Vi er den største sosialtjenesten i Norge. Vi kan ikke ha en enhet. Det er ikke nok gjennomtenkt». Fordi arbeidsmarkedet for tiden er godt har hun i dag litt færre klienter å forholde seg til enn før. Men allikevel er det mellom 65 og 70 hvorav 10 er i LAR. «Det er en del aktive rusmisbrukere som man prøver å motivere, og noen store barnefamilier. Det er krise hvis barnefamilier blir bostedsløse – for det finnes nesten ingen tilbud».

Vi spør om hva som må gjøres, og første svar er å skaffe «flere boliger med oppfølging. Det har vi savnet. Det er mange som kunne ha greid å bo verdig, hvis dem hadde hatt en person å forholde seg til. Det er et ønske som det har vært snakket om i mange år». De har fått inn noen få i SKBOs tilbud og hun beskriver det som «en lykke» for de det gjaldt. «Vi var lykkelig da vi fikk inn folka våre der altså».

Men i det store bildet er det frustrasjonen og sinnet som rår: «Ja, jeg er rasende, hele huset her, hele sosialtjenesten er det. Vi merker at de kommunale boligene blir solgt unna. Vi har en mann han bor på hospits. Han fikk tilsagn om bolig for ett år siden. Han er sjuk, men det ser ikke ut som han får noe. De har solgt unna hele boliger. Nå må vi leie på det private markedet. Folk skal jo bo. De snakker om integrering, men hvordan kan de integreres når de ikke har tak over hodet. Jeg har snakket med sosialombudet, men han fikk ikke forlenget leiekontrakten sin».



Gronland sosialtjeneste

En styrke ved tiltakene til SKBO er at de er fleksible og tilgjengelige. Samtidig oppleves dette også som en svakhet fordi det også her går en grense. Spørsmålet er hvor fleksible og hvor tilgjengelige tiltakene kan være. Dette er et av de spørsmålene som ble reist på seminaret. SKBO ønsker å være et alternativ til det offentlige, men det er vanskelig å

være et klart alternativ i forhold til aktører som det er vanskelig å kommunisere med. Dette skaper barrierer i arbeidet som kanskje kunne vært unngått.

Vilkår for godt boligsosialt arbeid

Et viktig anliggende er at gode relasjoner forutsetter forutsigbarhet. Hvordan opparbeide gode rammer for å utvikle gode relasjoner var et tema som ble reist på seminaret under punktet vilkår for godt boligsosialt arbeid. Dette spørsmålet dreier seg dels om *holdninger* på ulike nivå. Ikke minst på politisk nivå, det vil si forståelsen for innholdet i arbeidet og grad av politisk vilje til å bruke penger. Men det handler også om utfordringer i forhold til samarbeidspartnere. Psykiatrisektoren og distriktpspsykiatriske sentra ble nevnt spesielt her.

Forskingens rolle

Forskingens rolle og kontakt med fagmiljøer er en annen forutsetning for å utvikle arbeidet videre. Det ble uttrykt behov for mer inngående diskusjoner om booppfølgerrollen og opplevelsen av denne. Vi har allerede påpekt ulike sider ved coach-rollen og advokat-rollen som er vidt forskjellige roller og spennet mellom dem. Slike diskusjoner er påkrevet for å utvikle faget og metodikken videre. Et spørsmål som ble reist er hvorvidt arbeidet kan utvikles til et eget fag eller inngå som sosialt arbeid i en spesiell kontekst.

Kunnskap og kompetanse

Vi vet lite om hva som foregår i husene, om relasjonene og om møtene. Arbeidet til booppfølgerne foregår i en åpen kontekst uten et klart terapeutisk siktemål. Denne spesielle konteksten stiller sterke krav om å tydeliggjøre rollen, å være premissleverandører og å være tidlig på banen. Her er det behov for mer kunnskap.

Utfordringen er å utvikle en forståelse av hva sosialt arbeid er og samtidig arbeide på en dialogisk måte. Konteksten er viktig fordi den utfordrer ulikt. En kan ha samme dilemmaer men i ulike kontekster. Sentrale stikkord for en fagdiskusjon vil i så fall være systematisk langsiktighet, tydeliggjøring av roller, språk, mål og virkemidler, dialogisk arbeid, ulike kontekster og særegenhet.

Intern organisering

Vilkårene for godt boligsosialt arbeid handler også om intern organisering, om avstand mellom topp og bunn i organisasjonen og om organisering sentralt og vertikalt. Dette framkom på seminaret. Særlig ble det uttrykt behov for å møte hverandre for å få en synergieffekt i arbeidet og utnytte ressurser på tvers.

Godt boligsosialt arbeid – en oppfølging av kjerneinnsikter

Vi har sett at SKBO gjennom de botilbudene som denne undersøkelsen omfatter, følger opp flere av konklusjonene, innsiktene og anbefalingene fra På Randen av å Bo. Særlig

viktig er det at SKBO erkjenner, i tråd med På randen av å Bo (Taksdal et al 2006), at flere vil ha behov for omfattende bistand resten av livet.

SKBO har i sitt booppfølgingsarbeid særlig tatt tre av rapportens åtte kjerneinnsikter på alvor. Først gjelder det innsikten om at «mange av brukerne trenger en personlig assistent, advokat eller coach, og det bør være en tilgjengelig person med god kjennskap til personens liv og situasjon. «Barfothjelperne» i lavterskeltiltak er aktuelle kandidater» (Taksdal et al 2006: 149). Så er det forståelsen av at «tiltaksapparatet må omfatte ren omsorg, dels i det små med lavterskeltilbud som akutte sårstell, måltider, klesvask og senger, dels i form av mer langvarige omsorgstilbud. Tiltaksapparatet må også være mer generøst og fleksibelt med hensyn til tid (samme sted). Og sist men ikke minst erkjennelsen av at «landskapet av lavterskeltilbud» bør bli større og mer variert, og disse virksomhetene bør gis større ressurser og mer myndighet. Både målsettinger og tiltak må være differensierte. Tiltaksapparatet generelt må være mangfoldig og fleksibelt» (samme sted).

Den politiske konteksten

SKBOs arbeid foregår på ingen måte i et vakuum, og effekten av det boligsosiale arbeidet som utføres påvirkes sterkt av den nasjonale og bylokale politikken som myndighetene fører på feltet og det sosialpolitiske klimaet i Norge i sin alminnelighet.

Selv om det er mange støttespillere i feltet, og en uttalt politisk vilje til virkelig å gjøre noe på fattigdoms- og hjemløshetsfeltet, uttrykker sosialarbeidere både i kommunen og i SKBO at arbeidet kan karakteriseres som «å jobbe i motvind». Noen ganger kan det også virkes som om SKBOs arbeid muliggjør ansvarsfraskrivelse lengre opp i systemet, ved at SKBOs arbeid og tilbud bøter på velferdssamfunnets sviktende innsats. Noe kan nok tilskrives markedskreftenes økende overtak og fristilling i det norske samfunnet. Verre er det at den medfølgende strukturelle fattigdommen gjøres til et privat moralsk problem. Det kan dermed på et vis være verre å være fattig i et overflodssamfunn hvor mulighetene til å lykkes på egen hånd ser ut til å være store. Men det er bare tilsynelatende. Den private rikdommen som store deler av befolkningen tar del i, bidrar til å produsere andres fattigdom og innskrenker deres handlings- og bevegelsesrom. I Norge er denne situasjonen i ferd med å bli ekstrem.

Norge ligger desidert på topp når det gjelder prosentandel av selveide boliger, og tilsvarende lavt når det gjelder tilgjengelige utleieboliger. Spesielt ille er situasjonen på det kommunale utleiemarkedet – hvor mulighetene for sosialt akseptabel prising foreligger. Når det ordinære leiemarkedet er for dyrt, og adgang til kommunale utleieboliger minsker (pga privatisering – salg av offentlig eiendom), er det åpenbart at mange som lever marginalt i økonomisk forstand, står i fare for å bli ytterligere marginalisert. Dette bekreftes i stor grad av ansatte på de sosialkontorene vi har besøkt, og gjennom samtaler med ansatte og «brukere» i SKBOs botilbud. Det har blitt kronisk vanskeligere å finne egnete boliger til de som er vanskeligst stilt økonomisk og sosialt.

I en slik situasjon vil det være naivt og kontraproduktivt å bare jobbe med å bøte på samfunnets synder. Et slikt arbeid må i alle fall akkompagneres med et sosialpolitisk engasjement og påtrykk. Vi opplever at SKBO i sterk grad har prioritert et slikt politisk påvirknings- og bevisstgjøringsarbeid. Dette reflekteres godt i SKBOs «Ti bud for en

bedre by» som blant ble presentert som en utfordring til politikere ved kommunevalget i Oslo, høsten 2007. Alle budene refereres nedenfor, og som vi ser er fattigdomsbekjempelse og rimelige utleieboliger høyt prioritert:

Ti bud for en bedre by

1. Gi rom for alle. En by for alle kan ikke skapes ved at noen fjernes.
2. Øk sosialhjelpsatsene.
3. Sørg for flere rimelige utleieboliger.
4. Sats radikalt på hjemmebaserte tjenester og forebyggende arbeid blant eldre.
5. Styrk sykehjemstilbudet for personer med demens.
6. Gi tidlig hjelp til barn, unge og familier.
7. Økt satsingen på forebyggende barne- og ungdomstiltak.
8. Skap flere «drop-in»-arbeidsplasser til mennesker med varierende dagsform.
9. Opprett alternativer til lønnet arbeid. Alle vil delta.
10. Skjerp skjenkepolitikken for å forebygge vold i sentrum.
(SKBO 2007).

Litteraturliste

- Askheim, O.P. (2003) *Fra normalisering til empowerment: ideologier og praksis i arbeid med funksjonsbemmede*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kirkens Bymisjon (2006) *Årsrapport*, avdeling Natthjemmet, Nattergalen, Myrsnipa og Schandorffsgate.
- Kirkens Bymisjon (2005 og 2006) *Et mest mulig fordomsfritt miljø*. Årsmelding. Aktivitetshuset Prindsen.
- Kirkens Bymisjon (2005) *Prosjekt bostedsløse*. Prosjektrapport.
- Kommunal og regionaldepartementet (2006) *På vei til egen bolig. Strategi for å forebygge og bekjempe bostedsløshet: tilskudd, eksempler, samarbeid og deltakere*.
- NOU 2003:19 (2003) *Makt og demokrati*. Fornyings- og administrasjonsdepartementet.
- Socialministeriet (2004) *Boliger og hjem for særlig utsatte*. Evalueringsrapport. København.
- Stortingsmelding nr. 50 (1998–99) *Om fordeling av inntekt og levekår i Norge*. Utjæmningsmeldinga. Arbeids- og inkluderingsdepartementet.
- Stortingsmelding nr. 25 (1996–97) *Åpenhet og helhet. Om psykiske lidelser og tjenestetilbudene*. Oslo: Helse- og sosialdepartementet.
- Taksdal, A., J.-K. Breivik, K. Ludvigsen og B. Ravneberg (2006) *På randen av å bo. Erfart kunnskap om livet og flyttingene mellom psykiatri, rusomsorg, gater, hospitser og egne boliger*. Rokkanrapport nr. 1–2006.
- Villadsen, K. (2004) *Det sociale arbejdes genealogi: om kampen for at gjøre fattige og udstødte til frie mennesker*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Øverås, S. (2004) *Nattergalen. Evaluering av et bofellesskap for tidligere bostedsløse kvinner i Oslo*. FAFO rapport 460.

NOTATSERIE ROKKANSENTERET (ISSN 1503-0946)

Notatene kan bestilles fra Rokkansenteret, tlf. 55 58 97 10,
e-post: post@rokkan.uib.no, <http://www.rokkansenteret.uib.no>

2008

- 1-2008 *Tom Christensen and Per Læg Reid:* «Living in the past? – tenure and attitudes in the central civil service». January 2008.
2-2008 *Jan-Kåre Breivik og Bodil Ravneberg:* Rom for refleksjon. Kirkens Bymisjon og oppfølging av bostedsløse. April 2008.

2007

- 1-2007 *Kari Ludvigsen og Svanaug Fjær:* «Varig bolig framfor hospits». Februar 2007.
2-2007 *Kari Ludvigsen og Reidun Faye:* «Botilbud for ressurskrevende brukere innen lokal helsetjeneste i omstilling. Evaluering av prøveprosjektet Bufellesskapet Vik i Jondal kommune». Mai 2007.
3-2007 *Tom Christensen and Per Læg Reid:* «NPM and Beyond – Leadership, Culture, and Demography». June 2007.
4-2007 *Tord Skogedal Lindén:* «Unearthing a European Union Family Policy. The Impact of Social Protection Policies». August 2007.
5-2007 *Tom Christensen and Per Læg Reid:* «The Challenge of Coordination in Central Government Organizations». Oktober 2007.
6-2007 *Tom Christensen and Per Læg Reid:* «The Regulatory Orthodoxy in practice» November 2007
7-2007 *Hilde Randi Høydal:* «Samordning av samfunnsikkerhet i norsk sentralforvaltning» November 2007
8-2007 *Tom Christensen, Anne Lise Fimreite and Per Læg Reid:* «Crisis management – The Case of Internal Security in Norway.» December 2007
9-2007 *Torkel Graham – Haga:* «Myten om et integrert tilsyn; en studie av Mattilsynets etablering og drift» Desember 2007.

2006

- 1-2006 *Martin Byrkjeland:* «Høgare utdanningstilbud på Vestlandet og i Agder-fylka». Mai 2006
2-2006 *Svanaug Fjær:* «Dagsverket – lavterskel arbeidstilbud for rusavhengige. Evalueringsrapport». Juni 2006.
3-2006 *Birgit Skjelbred-Knudsen Valde:* «Norsk anti-korrupsjonspolitik – svar på behov eller utløst av en internasjonal trend». Juni 2006.
4-2006 *Håkon Høst:* «Kunnskapsstatus vedrørende rekruttering og utdanning til pleie- og omsorgstjenestene i nordiske land». Juni 2006.
5-2006 *Ingrid Helgøy, Sturla Herfindal og Torgeir Sveri:* «Undersøkelse av hovedfags- og masterstudenters gjennomføring og vurdering av studiesituasjonen». Juni 2006.
6-2006 *Tom Christensen and Per Læg Reid:* «The whole-of-government approach – regulation, performance, and public-sector reform». August 2006.
7-2006 *Martin Byrkjeland:* «Kortare arbeidstid – Eit oversyn over diskusjonen om arbeidstidsforkortingar i Noreg 1880–2006». August 2006.
8-2006 *Even Nilssen:* «The EU Fight Against Poverty and Social Exclusion. Activation, Targeting and the Sustainability of the Welfare State». November 2006.
9-2006 *Merethe Mæland Bertelsen:* «Omorganisering av konkurransetilsynet». November 2006.
10-2006 *Rune Ervik:* «European Pension Policy Initiatives and National Reforms: Between Financial Sustainability and Adequacy». December 2006.
11-2006 *Kaia Christina I. Graham-Haga:* «Utvikling av forvaltningsrevisjon i Norge». Desember 2006.
12-2006 *Tom Christensen and Per Læg Reid:* «Modern Regulatory Agencies – Professional and Judicial Objectivity or Increased Complexity in Decision-Making?». December 2006.
13-2006 *Per Læg Reid, Paul G. Roness and Kristin Rubecksen:* «Modern Management Tools in Norwegian State Agencies: Regulation Inside Government or Shopping Basket?». December 2006.
14-2006 *Tom Christensen, Anne Lise Fimreite and Per Læg Reid:* «Reform of the Employment and Welfare Administrations – the Challenges of Co-ordinating Diverse Public Organisations». December 2006.

2005

- 1-2005 *Ivar A. Lima og Agnete Vabø*: «Instituttstruktur og fakultetsorganisering ved HF-fakultetet, Universitetet i Bergen». Mai 2005.
- 2-2005 *Dag Arne Christensen og Jacob Aars*: «Modalen: Fra off-road til on-line på 25 år». Mai 2005.
- 3-2005 *Nanna Kildal*: «Fra arbeidsbegrepets historie: Aristoteles til Marx». Mai 2005.
- 4-2005 *Per Læg Reid, Paul G. Roness and Kristin Rubecksen*: «Autonomy and Control in the Norwegian Civil Service: Does Agency Form Matter?». September 2005.
- 5-2005 *Per Læg Reid, Paul G. Roness and Kristin Rubecksen*: «Regulating Regulatory Organizations: Controlling Norwegian Civil Service Organizations». September 2005.
- 6-2005 *Tom Christensen and Per Læg Reid*: «Regulatory Reforms and Agencification». November 2005.
- 7-2005 *Anne Lise Fimreite and Per Læg Reid*: «Specialization and Coordination: Implications for Integration and Autonomy in a Multi-Level System. November 2005.
- 8-2005 *Per Læg Reid, Paul G. Roness and Kristin Rubecksen*: «Performance Management in Practice – The Norwegian Way». November 2005.
- 9-2005 *Stig Hellenen*: «Omstilling i Arbeidstilsynet: Tilsynsmeldingens konsekvenser for strategi og organisering». November 2005.
- 10-2005 *Per Læg Reid, Runolfur Smari Steinthorsson and Baldur Thorhallsson*: «Europeanization of Nordic Central Governments: Towards a Transnational Regulatory State?». November 2005.
- 11-2005 *Kari Ludvigsen and Kari Tove Elvbakken*: «The Public, the Mother and the Child. Public Health Initiatives Promoting the Strong and Happy Child – Focusing on Food and Mental Health». December 2005.
- 12-2005 *Rune Ervik and Ingrid Helgøy*: «Overcoming the Barriers and Seizing the Opportunities for Active Ageing in Norway: Report from an Expert Panel Meeting». December 2005.
- 13-2005 *Ingrid Helgøy*: «Active Ageing and the Norwegian Health Care System». December 2005.
- 14-2005 *Martin Byrkjeland og Knut Grove*: «Perspektiv på bygdeutvikling». Desember 2005.
- 15-2005 *Haldor Byrkjeflot*: «The Rise of a Healthcare State? Recent Healthcare Reforms in Norway». December 2005.
- 16-2005 *Monica Skjold Johansen*: «Penga eller livet? Lederutfordringer i det reformerte norske sykehusvesenet». Desember 2005.
- 17-2005 *Kirsti Malterud, Kari Tove Elvbakken og Per Solvang*: «Helsekameratene. Gruppe for flerfaglig forskning om helse og sykdom i kulturelt perspektiv, Universitetet i Bergen 1999–2005». Desember 2005.

2004

- 1-2004 *Dag Olaf Torjesen and Hallgeir Gammelsæter*: «Management Between Autonomy and Transparency in the Enterprise Hospital». January 2004.
- 2-2004 *Haldor Byrkjeflot and Simon Neby*: «The Decentralized Path Challenged? Nordic Health Care Reforms in Comparison». January 2004.
- 3-2004 *Tom Christensen and Per Læg Reid*: «The Fragmented State – the Challenges of Combining Efficiency, Institutional Norms and Democracy». March 2004.
- 4-2004 *Morten Dyrdal*: «Europeisering av tilsynsmyndigheter i Norge og Sverige». Mars 2004.
- 5-2004 *Karsten Vrangbæk and Katarina Østergren*: «The Introduction of Choice in Scandinavian Hospital Systems. Arguments and Policy Processes in the Danish and the Norwegian Case». March 2004.
- 6-2004 *Marit Tjomsland*: «Internationalization at Norwegian Universities and Colleges after the Quality Reform». April 2004. The Globalization Program.
- 7-2004 *Hans-Tore Hansen, Anne Hege Trædal-Henden, Olaf Jürgens and Wolfgang Voges*: «Poverty among Households with Children: A Comparative Study of Lone Parents and Couples with Children in Norway and Germany». April 2004.
- 8-2004 *Renate Storetvedt Lien og Arnhild Taksdal*: «Integrering av kjønnsperspektiv i offentlig tjenesteproduksjon og planlegging». Mai 2004.
- 9-2004 *Ingrid Helgøy og Synnøve Serigstad*: «Tilsyn som styringsform i forholdet mellom staten og kommunene». Mai 2004.
- 10-2004 *Morten Dyrdal*: «Legemiddeltilsyn og europeisering». September 2004.
- 11-2004 *Bodil Ravneberg*: «Økonomiske insentiv i arbeidslinjen, virker det? Evaluering av forsøksordning med kvalifiseringsstønad i 'Prosjektet Amalie' i Åsane». Oktober 2004.

- 12-2004 *Per Læg Reid and Synnøve Serigstad*: «Organizing for Homeland Security: The Case of Norway». November 2004.
- 13-2004 *Ivar Bleiklie*: «Institutional Conditions and the Responsibilities of Universities». November 2004.
- 14-2004 *Lise Hellebø*: «Food Safety at Stake – the Establishment of Food Agencies». November 2004.
- 15-2004 *Katarina Østergren*: «The Institutional Construction of Consumerism. A Study of Implementing Quality Indicators». November 2004.
- 16-2004 *Ingrid Helgøy and Anne Homme*: «Governance in Primary and Lower Secondary Education. Comparing Norway, Sweden and England». November 2004.
- 17-2004 *Tom Christensen, Per Læg Reid and Inger Marie Stigen*: «Performance Management and Public Sector Reform: The Norwegian Hospital Reform». December 2004.
- 18-2004 *Tom Christensen and Per Læg Reid*: «Regulatory Agencies – The Challenges of Balancing Agency Autonomy and Political Control». December 2004.
- 19-2004 *Dag Arne Christensen*: «Velferdsstat, rettighetslovgivning og lokalt selvstyre». Desember 2004.
- 20-2004 *Kristin Rubecksen*: «Civil Service Organizations in Norway: Organizational Features and Tasks». December 2004.
- 21-2004 *Kjell Erik Lommerud, Odd Rune Straume and Lars Sjørgard*: «National Versus International Mergers in Unionised Oligopoly». December 2004. The Globalization Program.
- 22-2004 *Birte Folgerø Johannessen*: «Ledelse og evidens i det psykiske helsevernet, konsekvenser for kunnskapsforståelse og organisering». Desember 2004.
- 23-2004 *Jacob Aars og Svein Kvalvåg*: «Politiske uttrykksformer i en bykontekst». Desember 2004.
- 24-2004 *Ingrid Helgøy*: «Active Ageing in the Labour Market. Country Report – Norway». December 2004.
- 25-2004 *Torgeir Sveri*: «Strukturer og reformer. En kvalitativ analyse av reformen 'Enhetlig ledelse' sett i lys av sykehusets arbeidsorganisering». Desember 2004.
- 26-2004 *Stig Hellenen*: «Arbeidstilsynets rollekonflikt: Vekslede tilsynsstrategier mellom kontroll og veiledning». Desember 2004.
- 27-2004 *Kjell Erik Lommerud, Frode Meland and Odd Rune Straume*: «Globalisation and Union Opposition to Technological Change». December 2004.
- 28-2004 *Frode Meland*: «A Union Bashing Model of Inflation Targeting». December 2004. The Globalization Program.

2003

- 1-2003 *Tom Christensen og Per Læg Reid*: «Politisk styring og privatisering: holdninger i elitene og befolkningen». Mars 2003.
- 2-2003 *Ivar Bleiklie, Per Læg Reid and Marjoleine H. Wik*: «Changing Government Control in Norway: High Civil Service, Universities and Prisons». March 2003.
- 3-2003 *Badi H. Baltagi, Espen Bratberg and Tor Helge Holmås*: «A Panel Data Study of Physicians' Labor Supply: The Case of Norway». March 2003. HEB.
- 4-2003 *Kjell Erik Lommerud, Frode Meland and Lars Sjørgard*: «Unionised Oligopoly, Trade Liberalisation and Location Choice». March 2003. The Globalization Program.
- 5-2003 *Lise Hellebø*: «Nordic Alcohol Policy and Globalization as a Changing Force». April 2003.
- 6-2003 *Kim Ove Hommen*: «Tilsynsroller i samferdselssektoren». April 2003.
- 7-2003 *Tom Christensen and Per Læg Reid*: «Trust in Government – the Significance of Attitudes Towards Democracy, the Public Sector and Public Sector Reforms». April 2003.
- 8-2003 *Rune Ervik*: «Global Normative Standards and National Solutions for Pension Provision: The World Bank, ILO, Norway and South Africa in Comparative Perspective». April 2003. The Globalization Program.
- 9-2003 *Nanna Kildal*: «The Welfare State: Three Normative Tensions». Mai 2003.

- 10-2003 *Simon Neby*: «Politisk styring og institusjonell autonomi – tre illustrasjoner». Mai 2003.
- 11-2003 *Nina Berven*: «Cross National Comparison and National Contexts: Is what we Compare Comparable?». July 2003. The Globalization Program.
- 12-2003 *Hilde Hatleskog Zeiner*: «Kontrollhensyn og kontrollpraksis. En studie av Food and Veterinary Office (FVO)». August 2003.
- 13-2003 *Nanna Kildal*: «Perspectives on Policy Transfer». August 2003.
- 14-2003 *Erik Allardt*: «Two Lectures: Stein Rokkan and the Twentieth Century Social Science». «Den sociala rapporteringens tidstypiska förankring». September 2003.
- 15-2003 *Ilcheong Yi*: «The National Patterns of Unemployment Policies in Two Asian Countries: Malaysia and South Korea». September 2003. The Globalization Program.
- 16-2003 *Dag Arne Christensen*: «Active Ageing: Country Report Norway». November 2003.
- 17-2003 *Kim Ove Hommen*: «Tilsynspolitikk i Norge: Utflytting og autonomi». November 2003.
- 18-2003 *Dag Arne Christensen, Rune Ervik and Ingrid Helgøy*: «The Impact of Institutional Legacies on Active Ageing Policies: Norway and UK as Contrasting Cases». December 2003.
- 19-2003 *Ole Frithjof Norheim og Benedicte Carlsen*: «Legens doble rolle som advokat og portvakt i Fastlegeordningen. Evaluering av fastlegeordningen». Desember 2003. HEB
- 20-2003 *Kurt R. Brekke og Odd Rune Straume*: «Pris- og avanseregulering i legemiddelmarkedet. En prinsipiell diskusjon og en vurdering av den norske modellen». Desember 2003. HEB
- 21-2003 *Per Lægveid, Vidar W. Rolland, Paul G. Roness and John-Erik Ågotnes*: «The Structural Anatomy of the Norwegian State 1947–2003». December 2003.
- 22-2003 *Ivar Bleiklie, Haldor Byrkjeflot and Katarina Östergren*: «Taking Power from Knowledge. A Theoretical Framework for the Study of Two Public Sector Reforms». December 2003. ATM.
- 23-2003 *Per Lægveid, Ståle Opedal and Inger Marie Stigen*: «The Norwegian Hospital Reform – Balancing Political Control and Enterprise Autonomy». December 2003. ATM.
- 24-2003 *Håkon Høst*: «Kompetansemåling eller voksenutdanning i pleie- og omsorgsfagene? Underveisrapport fra en studie av pleie- og omsorgsutdanningene». Desember 2003.
- 25-2003 *Kjell Erik Lommerud, Odd Rune Straume and Lars Sørgard*: «Downstream merger with upstream market power». The Globalization Program. December 2003.
- 26-2003 *Ingrid Drexel*: «Two Lectures: The Concept of Competence – an Instrument of Social and Political Change». «Centrally Coordinated Decentralization – No Problem? Lessons from the Italian Case». December 2003.

2002

- 1-2002 *Håkon Høst*: «Lærlingeordning eller skolebasert utdanning i pleie- og omsorgsfagene?». April 2002.
- 2-2002 *Jan-Kåre Breivik, Hilde Haualand and Per Solvang*: «Rome – a Temporary Deaf City! Deaflympics 2001». June 2002.
- 3-2002 *Jan-Kåre Breivik, Hilde Haualand og Per Solvang*: «Roma – en midlertidig döv by! Deaflympics 2001». Juni 2002.
- 4-2002 *Christian Madsen*: «Spiller det noen rolle? – om hverdagen på nye og gamle sykehjem». Juni 2002.
- 5-2002 *Elin Aasmundrud Mathiesen*: «Fritt sykehusvalg. En teoretisk analyse av konkurranse i det norske sykehusmarkedet». Juni 2002. HEB.
- 6-2002 *Tor Helge Holmås*: «Keeping Nurses at Work: A Duration Analysis». June 2002. HEB.
- 7-2002 *Ingvild Halland Ørnsrud*: «Mål- og resultatstyring gjennom statlige budsjettreformer». Juli 2002.
- 8-2002 *Torstein Haaland*: «Tid, situasjonisme og institusjonell utakt i systemer». Juli 2002.
- 9-2002 *Kristin Strømsnes*: «Samspillet mellom frivillig organisering og demokrati: Teoretiske argument og empirisk dokumentasjon». August 2002.
- 10-2002 *Marjoleine Hooijkaas Wik*: «Mangfold eller konformitet? Likheter og forskjeller innenfor og mellom fem statlige tilknytningsformer». August 2002.
- 11-2002 *Knut Helland*: «Den opprinnelige symbiosen mellom fotball og presse». September 2002.
- 12-2002 *Nina Berven*: «National Politics and Global Ideas? Welfare, Work and Legitimacy in Norway and the United States». September 2002. The Globalization Program.
- 13-2002 *Johannes Hjellbrekke*: «Globalisering som utfordring til samfunnsvitenskapene». September 2002. Globaliseringsprogrammet.

- 14-2002 *Atle Møen*: «Den globale produksjonen av symbol og kunnskap. Verdsflukt og verdsherredømme». September 2002. Globaliseringsprogrammet.
- 15-2002 *Tom Christensen and Per Læg Reid*: «Complex Patterns of Interaction and Influence Among Political and Administrative Leaders». October 2002.
- 16-2002 *Ivar Bleiklie*: «Hierarchy and Specialization. On Institutional Integration of Higher Education Systems». Oktober 2002.
- 17-002 *Per Læg Reid, Runolfur Smari Steinthorsson and Baldur Thorhallsson*: «Europeanization of Public Administration: Effects of the EU on the Central Administration in the Nordic States». November 2002.
- 18-2002 *Tom Christensen and Per Læg Reid*: «Trust in Government – the Relative Importance of Service Satisfaction, Political Factors and Demography». November 2002.
- 19-2002 *Marit Tjomsland*: «Arbeidsinnvandrings situasjonen i Norge etter 1975». November 2002. Globaliseringsprogrammet.
- 20-2002 *Augustín José Menéndez m.fl.*: «Taxing Europe. The Case for European Taxes in Federal Perspective». December 2002. The Globalization Program.
- 21-2002 *Fredrik Andersson and Kai A. Konrad*: «Globalization and Risky Human Capital Investment». December 2002. The Globalization Program.
- 22-2002 *Fredrik Andersson and Kai A. Konrad*: «Human Capital Investment and Globalization in Extortionary States». December 2002. The Globalization Program.
- 23-2002 *Anne Lise Fimreite, Yngve Flo og Jacob Aars*: «Generalistkommune og oppgavedifferensiering. Tre innlegg». Desember 2002.
- 24-2002 *Knut Grove*: «Frå privat initiativ til kommunalt monopol. Lysverk, sporvegar og renovasjon i Bergen og Oslo 1850–1935». Desember 2002.
- 25-2002 *Knut Grove*: «Mellom 'non-intervention' og 'samfundsvillie'. Statleg og kommunal regulering av økonomisk verksemd i Norge på 1800-talet». Desember 2002.
- 26-2002 *Dag Arne Christensen*: «Hovedtyper av valgordninger. Proporsjonalitet eller politisk styring?». Desember 2002.
- 27-2002 *Jan Erik Askildsen, Badi H. Baltagi and Tor Helge Holmås*: «Will Increased Wages Reduce Shortage of Nurses? A Panel Data Analysis of Nurses' Labour Supply». December 2002. HEB.
- 28-2002 *Sturla Gjesdal, Peder R. Ringdal, Kjell Haug and John Gunnar Mæland*: «Medical Predictors of Disability Pension in Long-Term Sickness Absence. December 2002. HEB.
- 29-2002 *Dag Arne Christensen og Jacob Aars*: «Teknologi og demokrati. Med norske kommuner på nett!». Desember 2002.
- 30-2002 *Jacob Aars*: «Byfolk og politikk. Gjennomgang av data fra en befolkningsundersøkelse i Bergen, Oslo og Tromsø». Desember 2002.
- 31-2002 *Hjørdis Grove*: «Kommunaliseringsprosessen i Århus 1850–1940». Desember 2002.

ROKKANSENTERET
NYGÅRDSGATEN 5
5015 BERGEN
TLF. 55 58 97 10 / FAX 55 58 97 11
E-POST: POST@ROKKAN.UIB.NO
WWW.ROKKANSENTERET.UIB.NO